

วส 124340

รายงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

เรื่อง

การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ
อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

THE STUDY OF THE PORCESS OF HOUDSEHOLD SOLID WASTE
MANAGEMENT : BAN YANG TUMDON HURUE, WAPEEPATHUM
HHDISTRICT, MAHASARAKHAM PROVINCE

M. 122753

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นางสาวมธุรส แสนบัวราญ

สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นางสาวสุดารัตน์ สิมแสน

สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
วันรับ.....
วันลงทะเบียน..... - 9 ธ.ย. 2550
เลขทะเบียน..... 250876
เลขเรียกหนังสือ..... 628.14 2144ก

๙.2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2559

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2559)

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากบุคลากรหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผศ.ดร.สมสงวน ปัสสาโก ผู้อำนวยการสถาบันและพัฒนา ผู้สนับสนุนทุนการวิจัย ประเภทงานวิจัยตามภารกิจและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 สำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทงศักดิ์ ปัดสินธุ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อาจารย์ดิษยพงศ์ หกสุวรรณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และอาจารย์พิชญ์ทิพา สุวรรณศรี อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถิติ ประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และที่เสียสละให้ ข้อคิดเห็น และคำแนะนำตลอดจนการแนะนำเกี่ยวกับแบบสอบถามและเอกสารอ้างอิงมาเสริมแนวทางการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณาจารย์สาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ขอขอบพระคุณนายดาวเรือง อานเขียน นายทองดี สิมแสน และนายทองยศ ประทุม ที่ อนุญาตให้เก็บตัวอย่างในพื้นที่ อีกทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในงานวิจัยเพิ่มเติมผู้วิจัย

ประโยชน์และคุณค่าจากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา - มารดา ครู - อาจารย์ ที่มีส่วนให้ชีวิตและปัญญาแก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มธุรส แสนบัวราญ

สุภารัตน์ สิมแสน

2559

หัวข้อวิจัย : การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ
: อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
ผู้ดำเนินการวิจัย : นางสาวมธุรส แสนบัวราญ
นางสาวสุดารัตน์ สิมแสน
หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ปีที่ทำวิจัยสำเร็จ : 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และเปรียบเทียบการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและระยะเวลาในการอยู่อาศัย ในชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนชุมชนบ้านยาง จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และ F - test (ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยางมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการสร้างมูลค่าขยะ ด้านการคัดแยกขยะ และด้านการจัดการขยะมูลฝอย
2. ประชาชนบ้านยางที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยมีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

TITLE : THE STUDY OF THE PORCESS OF SOLID WASTE MANAGEMENT : BAN YAN ,
TUMBON HURUE , WAPEEPATHUM DISTRICT, MAHASARAKHAM PROVINCE

RESEARCHER : Miss.Mathuros Saenbuars and
Miss.Sudarat Simsaen

FACULTY : Rajabhat Maha Sarakham University

YEAR : 2016

ABSTRACT

This research aims to study the process of solid waste management, public Yang Hua ship Wapi Pathum district. Mahasarakham province The study and comparison processes, solid waste management, public home tires with gender, age, education. Occupation and length of residence in the community. The target group in this research include head of household Ban Yang 50 instruments used in research, including statistics used to analyze data such as frequency, percentage, average, standard deviation, t - test and F - test (ANOVA) results were found.

1. factors and specifically with all aspects of solid waste management, public houses, tire performance is moderate. In descending order of descending below the average. The value of junk The waste And solid waste management.

2. the home tires with gender, age, education level, occupation, length of residence in different educational process solid waste management behavior and the overall process of solid waste management. not different.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
พื้นที่ทำการศึกษารวิจัย.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม	10
การกำจัดขยะมูลฝอย.....	15
กระบวนการการมีส่วนร่วม.....	16
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์.....	17
ทฤษฎีแรงจูงใจ	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
กลุ่มเป้าหมาย	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	26
การสร้างเครื่องมือการวิจัย.....	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูล.....	28
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	28

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	30
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อ.....	31
ผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	42
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	42
สรุปผลการวิจัย	42
อภิปรายผล	42
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	45
บรรณานุกรม	46
บรรณานุกรมภาษาไทย	47
บรรณานุกรมภาษาอังกฤษ	49
ภาคผนวก	51
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	52
ประวัติผู้วิจัย	56

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	รายชื่อผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของบ้านยางหมู่ 9	6
4.1	ข้อมูลทั่วไปของประชาชน.....	31
4.2	การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง.....	32
4.3	การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง.....	33
4.4	การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยด้านการคัดแยกขยะของประชาชนบ้านยาง.....	34
4.5	การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยด้านการสร้างมูลค่าของประชาชนบ้านยาง	35
4.6	เปรียบเทียบการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง.....	36
4.7	เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตามอายุของประชาชนบ้านยาง	37
4.8	เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตามระดับการศึกษา.....	38
4.9	เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตามอาชีพหลัก	39
4.10	เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตามระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน.....	40

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	แสดงที่ตั้งชุมชน.....	10
1.2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	25

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ประชากรทั่วไปควรใส่ใจเพราะสภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีสภาพที่เสื่อมโทรมลงมากจากอดีต ล้วนแต่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์จึงส่งผลกระทบต่อในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ปัญหาขยะมูลฝอยโดยเฉพาะขยะมูลฝอยชุมชนเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมหลักที่ควรให้ความสำคัญ ในระดับต้น เนื่องจากปริมาณของขยะมูลฝอยมีอัตราการเพิ่มสูงอย่างรวดเร็วตามอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

จากการที่มีขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมากขึ้นนั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยยังไม่สามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การคัดแยกขยะมูลฝอยยังไม่เห็นผลชัดเจน พบว่า ในองค์ประกอบของขยะมูลฝอยมีส่วนที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้ถึงร้อยละ 30 ค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยสูงกว่าค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้อย่างมาก การปนเปื้อนของขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือนและขยะมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาล เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และพาหนะนำโรคต่าง ๆ เช่น หนู แมลงสาบ แมลงวัน ทั้งยังเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคโดยตรง เช่น อหิวาตกโรค อูจจาระร่วง บิด โรคผิวหนัง บาดทะยัก โรคทางเดินหายใจ เป็นต้น ทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษ เช่น ตะกั่วปรอท ลงสู่พื้นดิน และแหล่งน้ำเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละออง เขม่า คาร์บอน การเผาขยะและเกิดก๊าซมีเทนจากการฝังกลบขยะมูลฝอย และขยะมูลฝอยบางชนิดไม่ย่อยสลายและกำจัดได้ยาก เช่น โฟม พลาสติก ทำให้ตกค้างสู่สิ่งแวดล้อม (วิโรจน์ จิวะรังสรรค์. 2544 : 3)

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทุกฝ่ายควรเล็งเห็นความสำคัญ และจำเป็นต้องร่วมมือกันแก้ไข เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทุกระดับ ประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยเป็นอย่างมากคือ ประชาชนเองขาดความร่วมมือตลอดจนขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอย ไม่มีระเบียบ และแนวทางปฏิบัติเพื่อการคัดแยก ซึ่งการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยที่ต้นเหตุและเหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยการแยกประเภทขยะมูลฝอยที่จะทิ้ง ให้เหลือเพียงสิ่งที่ไม่ต้องการอย่างแท้จริงและไม่อาจใช้ประโยชน์ได้แล้วเท่านั้นทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปกลับมาใช้ใหม่อันถือเป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยังประหยัดเวลาและลดงบประมาณของหน่วยงานหรือองค์กรในการกำจัดและทำลายขยะมูลฝอย (วิโรจน์ จิวะรังสรรค์. 2544 : 3)

จังหวัดมหาสารคามเป็นเมืองแห่งการศึกษา มีสถานศึกษาหลายแห่ง จึงทำให้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นทั้งที่เป็นนักศึกษา และผู้ประกอบการอื่น ๆ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นก็ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่เหลือจากการใช้สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น จังหวัดมหาสารคามมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้น ประมาณ 690 ตันต่อวัน แบ่งเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลจำนวน 224 ตันต่อวัน และเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดในเขต อบต. จำนวน 736 ตันต่อวัน โดยแยกตาม

อำเภอได้ดังนี้ อำเภอเมืองมหาสารคาม 169.66 ต้นต่อวัน อำเภอแกดำ 27.82 ต้นต่อวัน อำเภอโกสุมพิสัย 113.57 ต้นต่อวัน อำเภอกันทรวิชัย 81.58 ต้นต่อวัน อำเภอเชียงยืน 75.89 ต้นต่อวัน อำเภอบรบือ 112.89 ต้นต่อวัน อำเภอนาเชือก 56.05 ต้นต่อวัน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย 79.39 ต้นต่อวัน อำเภอวาปีปทุม 103.02 ต้นต่อวัน อำเภอนาดูน 40.56 อำเภอยางสีสุราช 36.01 ต้นต่อวัน อำเภอภูธรัง 33.68 ต้นต่อวัน อำเภอชื่นชม 29.94 ต้นต่อวัน จังหวัดมหาสารคาม มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ โดยเป็นการฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลเชียงยืน ให้บริการกำจัดขยะมูลฝอยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนบริเวณใกล้เคียงมีปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ 62 ต้นต่อวันคิดเป็นร้อยละ 6.46 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ส่วนปริมาณขยะมูลฝอย จำนวน 268 ต้นต่อวัน ถูกกำจัดในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกหลักวิชาการ จำนวน 37 แห่ง กระจายทั่วไปในพื้นที่ทั้ง 13 อำเภอของจังหวัด ซึ่งก่อให้เกิดขยะมูลฝอยสะสมปริมาณ 66.562 ตัน และขยะมูลฝอยจำนวน 451 ต้นต่อวัน ยังไม่ได้รับการจัดการ (แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายจังหวัดมหาสารคามปี 2558 - 2562)

บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 50 ครัวเรือนเป็นชุมชนหนึ่งที่พบกับปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาที่พบคือไม่มีที่ทิ้งขยะที่ถูกสุขลักษณะคือชาวบ้านจะรวบรวมขยะภายในครัวเรือนของตนแล้วนำไปทิ้งในพื้นที่ส่วนตัว บางครัวเรือนก็ฝังกลบ บางครัวเรือนก็เผาในที่โล่ง หรือบางครัวเรือนนำไปทิ้งตามที่โล่ง และอีกปัญหาคือชาวบ้านไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง คือจะเก็บรวบรวมขยะทุกชนิดรวมทั้งขยะเปียก ขยะแห้ง และขยะอันตราย จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ประชาชนไม่ได้ตระหนักและมีพฤติกรรมทิ้งและการกำจัดขยะที่ถูกต้องประกอบกับขาดการจัดการที่เหมาะสมของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงต้องการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทางวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามที่มีเพศ อายุ และการศึกษาต่างกันเป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการอยู่อาศัย

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนของครัวเรือนในบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอกวาวีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 50 ครัวเรือน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย 3 วิธี ได้แก่ พฤติกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะ และพฤติกรรมด้านการสร้างมูลค่า

3. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ทำวิจัย คือ บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอกวาวีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เนื้อที่ทั้งหมดจำนวน 1095 ไร่ แยกเป็นพื้นที่อาศัย 105 ไร่ พื้นที่การเกษตร 984 ไร่ แหล่งน้ำสาธารณะ ประโยชน์ 9 ไร่

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคล ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนร่วมกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่หมายความเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิด หรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรม และวิธีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการพัฒนามักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิด หรือโครงการของตน

2. การจัดการ หมายถึง กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อื่นที่จะสร้าง และรักษาไว้ซึ่งสภาวะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล

3. หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนของครัวเรือนในบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอกวาวีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

4. ขยะมูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง บรรดาสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งคนไม่ต้องการ และทิ้งไปทิ้งนี้รวมตลอดถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ฝุ่นละอองและเศษวัสดุสิ่งของที่เก็บกวาดจากอาคารต่าง ๆ ถนน และสถานประกอบต่าง ๆ ภายในชุมชนยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอกวาวีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

5. การกำจัดขยะมูลฝอย หมายถึง วิธีการกำจัดมูลฝอยขั้นสุดท้าย เพื่อให้มูลฝอยนั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อม อันอาจส่งผลกระทบต่อมนุษย์ต่อไป ซึ่งวิธีการกำจัดมูลฝอย ได้แก่ การฝังกลบ การเผา การคัดแยกขยะ และการสร้างมูลค่าขยะ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่หรือรีไซเคิล (Re-cycle) และรีユส (Re-use) เช่น ขยะจำพวกแก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะต่าง ๆ
2. นำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ เช่น ขยะจำพวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้ สามารถนำไปเลี้ยงสัตว์ได้ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ ปลา
3. นำไปใช้ในการปรับปรุงพื้นที่ ซึ่งเป็นวิธีการกำจัดขยะที่นิยม เนื่องจากสามารถกำจัดขยะได้โดยไม่ต้องคัดแยกขยะและสามารถปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ที่ดีมีประโยชน์ได้ เช่น ถมและปรับพื้นที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยางตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาค้นคว้า โดยเสนอสาระสำคัญในหัวข้อดังนี้

1. พื้นที่ทำการศึกษารวิจัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
3. การกำจัดขยะมูลฝอย
4. กระบวนการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์
6. ทฤษฎีแรงจูงใจ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

พื้นที่ทำการศึกษารวิจัย

การศึกษารวิจัยครั้งนี้ผู้ทำการศึกษารวิจัยได้ทำการศึกษารวิจัยที่บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านยาง

บ้านยาง หมู่ 9 ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม บ้านยางมีชื่อเดิมว่า บ้านยางไก่อเฒ่า เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านชั้นพ.ศ.2406 ประมาณ 151 ปีมาแล้ว แต่เดิมบ้านยางไก่อเฒ่าได้แบ่งออกเป็น 2 คุ่ม

คุ่มที่ 1 บ้านยาง โดยการนำของนายพรมมา วิปราชญ์ และนายนน จุลนาค เพราะคุ่มบ้านยางมีต้นยางป่าเยอะ นายพรมมาก็บนายนน เลยตั้งชื่อคุ่มบ้านยาง

คุ่มที่ 2 บ้านไก่อเฒ่า โดยการนำของนายบัว บุตรภาค และนายดำ แทนทอง เพราะว่าคุ่มบ้านไก่อเฒ่ามีไก่อป่ามากมาย ไก่อป่าเหล่านั้นได้ล้มตายมากมาย เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ จึงไม่นิยมกินไก่อ ทำให้ไก่อป่าแก่ตายนายบัวและนายดำจึงตั้งชื่อว่าคุ่มบ้านไก่อเฒ่า ต่อมาในปีพ.ศ. 2526 บ้านเมืองเจริญขึ้นก็เลยแยกคุ่มบ้านไก่อเฒ่าตั้งเป็นหมู่ที่ 20 มีผู้ใหญ่บ้านปกครองตั้งนี้ตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รายชื่อผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของบ้านยางหมู่ 9 ตำบลหัวเรือ
อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง (พ.ศ.)
1	นายจันทร์ แทนทอง	พ.ศ. 2406 - 2415
2	นายบัว บุตรภาค	พ.ศ. 2416 - 2431
3	นายจันทา ตันจาน	พ.ศ. 2432 - 2467
4	นายลี ปองไป	พ.ศ. 2468 - 2499
5	นายลี หนองสี	พ.ศ. 2500 - 2527
6	นายทองบัน เสดสิทธิ์	พ.ศ. 2528 - 2545
7	นายทองยศ ประทุม	พ.ศ. 2546 - 2550
8	นายสำรอง ทองลาด	พ.ศ. 2551 - 2556
3	นายดาวเรือง อ่านเขียน	พ.ศ. 2556 - ปัจจุบัน

ที่มา : คณะกรรมการหมู่บ้านยาง. (2558). แผนแม่บทชุมชน. ปรับปรุงครั้งที่ 3. บ้านยางหมู่ 9
ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม.

2. ข้อมูลทั่วไป

1. จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 52 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 215 คน เป็นชาย
108 คน หญิง 107 คน

- ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 34 คน แยกเป็นชาย 14 คน
- คนพิการรวมทั้งสิ้น 9 คน แยกเป็นชาย 6 คน หญิง 3 คน

2.1 ลักษณะของพื้นที่

ปัจจุบันบ้านยางมีขนาดพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 1,098 ไร่ แยกเป็นพื้นที่อาศัย 105 ไร่
พื้นที่เกษตร 984 ไร่ แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ 9 ไร่

2.2 อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดลำน้ำเสียว ตำบลโพธิ์ชัย
- ทิศตะวันออก ติดบ้านแก่นเท่า ตำบลโพธิ์ชัย
- ทิศใต้ ติดบ้านไก่อเฒ่า หมู่ที่ 20 ตำบลหัวเรือ
- ทิศตะวันตก ติดบ้านหนองแก หมู่ที่ 11 ตำบลหัวเรือ

2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

มีพื้นที่ที่ราบสูงร้อยละ 30 ที่ราบลุ่มร้อยละ 70 ที่ราบลุ่มในช่วงปีจะมีปริมาณฝนตกมาก
น้ำท่วมที่นาเป็นประจำทำให้ข้าวในที่นาเสียหาย

2.4 ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู ดังนี้

- ฤดูร้อน ปลายเดือนกุมภาพันธ์-เดือนมิถุนายน อากาศอุณหภูมิสูง อากาศร้อนอบอ้าว และแห้งแล้ง

- ฤดูฝน เดือนมิถุนายน ปริมาณฝนต่ำมาก

- ฤดูหนาว เดือนตุลาคม- เดือนกุมภาพันธ์ ได้รับความหนาวและแห้งแล้ง จากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศหนาวอุณหภูมิต่ำ

2.5 ลักษณะดิน

สภาพของดินเป็นดินร่วน คิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ สภาพดินไม่อุ้มน้ำ ดินบางส่วนมีคุณภาพต่ำเป็นปัญหาในการเพาะปลูกเนื่องจากใช้สารเคมีในการเกษตร

2.6 ลักษณะแหล่งน้ำ

ลักษณะพื้นที่ของบ้านยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ 2 แหล่งคือ ลำน้ำเสียว และของชุมชน

2.7 การตั้งถิ่นฐาน

ที่ตั้งบ้านอยู่ระยะจากตัวอำเภอวาปีปทุม 21 กิโลเมตร ในหมู่บ้านได้มีการแบ่งออกเป็น 4 คุ่ม และแต่ละคุ่มมีหัวหน้ารับผิดชอบและดูแล ดังนี้คือ

1. คุ่มสันติสุข มีนางหนูนวล อนุชาต เป็นหัวหน้าคุ่ม อยู่ในความรับผิดชอบ 12

ครัวเรือน

2. คุ่มตะวันลับฟ้า มีนางอัจฉรา พิรุน เป็นหัวหน้าคุ่ม อยู่ในความรับผิดชอบ 17

ครัวเรือน

3. คุ่มสันติสุข มีนายลุน แก้วสังข์ เป็นหัวหน้าคุ่ม อยู่ในความรับผิดชอบ 14 ครัว

เรือน

4. คุ่มทรัพย์อุดม มีนางมะณี ดาวุธ เป็นหัวหน้าคุ่ม อยู่ในความรับผิดชอบ 9

ครัวเรือน

2.8 ลักษณะทำเลที่ตั้ง

ลักษณะทำเลที่ตั้งเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีถนนลาดยางผ่านกลางหมู่บ้านและถนนคอนกรีตเสริมเหล็กรอบหมู่บ้าน โดยการสร้างบ้านเรือนตามถนนเส้นทางเอกไม่แออัด ลักษณะพื้นที่ไม่แออัด บ้านเรือนที่ปลูกสร้างเป็นกิ่งไม้กิ่งตึกเกือบทั้งหมด

2.9 การคมนาคม

มีถนนเส้นกลางหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางของหมู่บ้านเป็นทางหลวงชนบทใช้สัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้านและตัวอำเภอ รถประจำทางวิ่งผ่านทุกวันในช่วงเช้าหรือขอไม่ก็อาศัยยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว ทำให้การคมนาคมสะดวกมากยิ่งขึ้น

2.10 กลุ่มชาติพันธุ์

มีความเป็นอยู่แบบชาวชนบทอีสาน ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ เป็นเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ภาษาที่ใช้ในท้องถิ่นจัดเป็นภาษาอีสาน

2.11 สาธารณูปโภค

บ้านยางหมู่ 9 ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม มีไฟฟ้าทุกหลังคาเรือน แต่ยังไม่มีการประปาใช้ ใช้น้ำบาดาลทุกครัวเรือน มีลักษณะสำหรับกักเก็บน้ำไว้ดื่มตลอดปีแต่ยังขาดสิ่งที่เหมาะสมสำหรับสาธารณูปโภคที่จำเป็นอีกมาก เช่นน้ำประปา เป็นต้น

2.12 ครอบครัว

ลักษณะครอบครัวจะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย และมีความผูกพันรั้วอยู่กันอย่างอบอุ่น มีความสนิทชิดเชื้อ มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ มีความเอื้อนเพื่อเผื่อแผ่อย่างเครือญาติช่วยเหลือเกื้อกูลในระดับครอบครัว

2.13 การศึกษา

การศึกษาส่วนใหญ่จะจบภาคบังคับคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีการศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเด็กในวัยเรียนสามารถจำแนกได้ดังนี้

- เด็กเล็กหรืออนุบาล	มีจำนวน	6	คน
- ประถมศึกษาปีที่ 1 - 6	มีจำนวน	15	คน
- ระดับอุดมศึกษา	มีจำนวน	5	คน

2.14 การสาธารณสุข

ในระดับครอบครัว ก.ส.ค. เป็นผู้ดูแลสมาชิกเวลาเจ็บป่วยส่วนในระดับหมู่บ้านจะมี อสม. เป็นผู้ดูแลสาธารณสุขในชุมชนมีทั้งหมด 5 คน แจ้งข่าวร้าย กระจายข่าวดี ในตำบลมีสถานีอนามัยดูแลและให้บริการด้านการเจ็บป่วยแก่ประชาชน เด็กสตรีมีครรภ์ คนชราที่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลและการณรงค์ป้องกันโรคติดต่ออย่างต่อเนื่อง

2.15 ศาสนาและประเพณี

ชาวบ้านยางทุกคนนับถือศาสนาพุทธและมีวัดเป็นศูนย์กลางมีประเพณีสืบทอดมาตั้งแต่โบราณคือฮีต 12 คอง 14 ซึ่งยึดถือปฏิบัติต่อมาจนถึงปัจจุบัน

เดือนมกราคม	ประเพณีวันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ประเพณีบุญข้าวจี
เดือนมีนาคม	ประเพณีบุญผะเหวด บุญมหาชาติ
เดือนเมษายน	ประเพณีวันสงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	ประเพณีบุญเบิกบ้าน
เดือนมิถุนายน	ประเพณีบุญบวชนาค
เดือนกรกฎาคม	ประเพณีบุญเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ประเพณีบุญข้าวประดับดิน
เดือนกันยายน	ประเพณีบุญข้าวสาก
เดือนตุลาคม	ประเพณีบุญออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณีบุญกฐินและลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

2.16 เศรษฐกิจ

บ้านยางหมู่ 9 เศรษฐกิจหมู่บ้านโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังมีบางครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ยากจน เนื่องจากอาชีพหลักของคนในชุมชนคือทำนา ซึ่งการทำนาอาศัยปริมาณน้ำฝนในฤดูกาลเท่านั้นและในปี 2556-2557 ปริมาณฝนที่ตกลงมาน้อยมาก ทำให้ประสบปัญหาภัยแล้งทำให้ผลผลิตต่ำและเสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาหนี้สิน

อาชีพคือการทำนาประชาชนส่วนมากมีการปลูกข้าวหอมมะลิขาย อาชีพเสริมคือเลี้ยงวัว ควาย และรับจ้าง อาชีพอื่น ๆ คือปลูก ผักค้ำขาย และรับราชการ

2.17 การเมืองการปกครอง

เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมรการปกครองตามระบบของราชการมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในระดับหมู่บ้าน ขึ้นตรงต่อนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด และมีหน้าที่การบริหารด้านการปกครอง ส่วนการบริหารส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนตำบล คือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้าน

2.18 ลักษณะความเป็นผู้นำ

เป็นผู้นำที่เสียสละมีการเป็นประชาธิปไตยมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่สมาชิกในหมู่บ้านเป็นอย่างดีมีผู้นำชุมชนดังนี้คือ

นายดาวเรือง	อ่านเขียน	ผู้ใหญ่บ้าน
นายทองดี	ลิมแสน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นางจิราพร	ติมุลา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายทองยศ	ประทุม	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวเรือ
นายโสภณ	แสงแสน	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวเรือ

ซึ่งเป็นผู้นำได้ทำหน้าที่ตนเองจนสุดความสามารถมีความรับผิดชอบ และเป็นผู้นำที่ดี

มาตลอด

2.19 กลุ่มองค์กรในชุมชน

กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จัดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท มีสมาชิกอยู่ 50 คนเงินหมุนเวียน 2 ล้าน 2 แสน 7 หมื่นบาท วัตถุประสงค์ที่ปล่อยเงินกู้แก่สมาชิก นำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ

มีกลุ่มออมทรัพย์สัจจะจะมีเงินฝากทั้งสิ้น 110,000 บาทมีสมาชิก 50 ครั้วเรือนฝากเดือนละ 20 บาท

กู้ยืมจากสถาบันการเงินธนาคาร 2,000,000 บาท จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

กองทุนร้านค้าชุมชน 100,000 บาท มีสมาชิก 50 ครั้วเรือน

กลุ่มกองทุนยุงฉาง 50,000 บาท มีสมาชิก 50 ครั้วเรือน

ภาพที่ 2.1 แสดงที่ตั้งชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

1. ความหมายของขยะมูลฝอย ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขยะมูลฝอย” หรือ “มูลฝอย” ไว้ว่า หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหารเก่า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ในขณะที่กรมควบคุมมลพิษ (2548) ได้อธิบายไว้ว่า ขยะหรือมูลฝอย (Solid Waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหารเก่า มูลสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช่แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ขยะ หรือ มูลฝอย หรือมูลฝอยชุมชน เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน โดยหมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหารเก่า มูลสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่นรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นมูลฝอยที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความสองคำนี้เหมือนกัน สามารถใช้แทนกันได้

ในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทย โดยเน้นการใช้บังคับในเขตเทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้ให้ความหมายว่า มูลฝอย หมายถึง เศษอาหาร เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ หรือกากสัตว์ รวมตลอดสิ่งอื่นใดที่เก็บจากถนน ตลาดที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง บรรดาสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งคนไม่ต้องการ และทิ้งไปทั้งนี้รวมตลอดถึง เศษผ้าเศษอาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ ถัง ฝุ่นละอองและเศษวัสดุสิ่งของที่เกิดกวาดจากเคหสถาน อาคารถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม และที่อื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2540 : 136 - 137)

ในทางวิชาการจะใช้คำว่า “ขยะมูลฝอย” หมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการซึ่งส่วนใหญ่เป็นของแข็งจะเน่าเปื่อยได้หรือไม่ก็ตาม รวมตลอดถึงถัง ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฝุ่นละอองและเศษวัสดุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือนที่พักอาศัย สถานที่ต่าง ๆ รวมถึงสถานที่สาธารณะ ตลาดและโรงงานอุตสาหกรรม ยกเว้นอุจจาระและปัสสาวะมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิกูลที่ต้องการเก็บและการกำจัดที่แตกต่างไป (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2536 : 361)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของต่าง ๆ ที่คนไม่ต้องการและทิ้งไป รวมถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ฝุ่นละอองและเศษวัสดุสิ่งของต่าง ๆ

2. ประเภทของขยะมูลฝอย นักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของขยะมูลฝอยออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันในรายละเอียด สามารถจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ (ปริดา แยมเจริญวงศ์. 2531 : 19 - 30 ; พิชิต สกกุลพรหมณ์. 2535 : 344 - 347 ; กนกพร อิศรานูวัฒน์. 2540 : 25 - 28)

2.1 ขยะมูลฝอยสด หรือเศษอาหาร (Garbage) หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากการเตรียมการประกอบหรือบริการอาหาร ขยะมูลฝอยจำพวกจากตลาดสด และผลผลิตเกี่ยวกับอาหาร รวมถึงใบตอง เศษผลไม้ อาหารที่เหลือทิ้ง ฯลฯ ขยะมูลฝอยประเภทนี้มีความชื้นสูง และประกอบไปด้วยสารอินทรีย์ (Organic Matter) ซึ่งเป็นอาหารของแบคทีเรียทำให้เกิดการย่อยสลายได้เร็ว ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นปัญหาในการเก็บรวบรวม รอกการเก็บขน และยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคต่าง ๆ

2.2 ซากสัตว์ (Dead Animal) หมายถึง สัตว์ที่ตายตามธรรมชาติ ตายด้วยอุบัติเหตุ เนื่องจากถูกยวดยานพาหนะต่าง ๆ ชนหรือทับตาย ได้แก่ ซากสุนัข แมว ฯลฯ มีแหล่งกำเนิดจากถนนข้างถนนหรือตายด้วยโรคต่าง ๆ เช่น แอนแทรกซ์ โรคคอตีบ น้ำ อันตรายจากการติดเชื้อสุนัขจะมีมาก ซึ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องรีบนำไปกำจัดโดยเร็ว เพราะนอกจากซากสัตว์เหล่านี้จะเกิดการเน่าเหม็นส่งกลิ่นรบกวนแล้วยังเป็นเหตุให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อไปด้วย

2.3 ขยะมูลฝอยแห้งหรือขยะมูลฝอยที่ไม่เน่าเหม็น (Rubbish) หมายถึง ขยะมูลฝอยจำพวกที่ไม่บูดเน่าส่งกลิ่นเหม็น และมีความชื้นต่ำมักเป็นขยะมูลฝอยที่มาจากบ้านเรือน หรือจากการทำธุรกิจอื่น ๆ แต่ไม่ใช่ขยะมูลฝอยสด ขยะมูลฝอยประเภทนี้ได้แก่ กระดาษ เศษผ้า เศษยาง รองเท้า

ภาชนะแตก เศษไม้ ขยะมูลฝอยประเภทนี้อาจก่อให้เกิดการรบกวนโดยการกระจัดกระจายไปทั่วหากไม่มีการเก็บรวบรวมไว้ ทำให้เกิดความสกปรกรกรุงรังไม่เป็นระเบียบ สามารถแยกได้เป็น 2 พวก คือ

2.3.1 ขยะมูลฝอยที่ไหม้สลายเป็นเถ้าถ่านได้ (Combustible Rubbish) เป็นขยะมูลฝอยที่สามารถไหม้สลายกลายเป็นเถ้าถ่านได้ ได้แก่ กระดาษ เศษผ้า หล้า ใบไม้ เครื่องเรือน เครื่องใช้

2.3.2 ขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถไหม้สลายกลายเป็นเถ้าถ่านได้ (Non-Combustible Rubbish) ขยะมูลฝอยชนิดนี้ไม่สามารถทำให้กลายเป็นเถ้าถ่านได้ด้วยการเผาไหม้ ได้แก่ เศษแก้วเศษชาม กระเบื้อง เศษโลหะ

2.4 เถ้าถ่าน (Ashes) หมายถึง เศษที่เหลือจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงจำพวกไม้ ถ่านหินมีแหล่งกำเนิดจากอาคารบ้านเรือน ภัตตาคาร ร้านค้า สถานที่ทำงาน ตลาดสด ซึ่งในแถบประเทศที่มีอากาศร้อนจะมีปริมาณน้อยมาก ไม่ก่อให้เกิดปัญหาเท่ากับประเทศในแถบหนาวที่ต้องใช้ความร้อนช่วยในการให้ความอบอุ่น ซึ่งต้องใช้เชื้อเพลิงมาก ปกติเถ้าถ่านจะหนักราว 1,150 – 1,400 ปอนด์ต่อ 1 ลูกบาศก์ฟุต ทำให้ขยะมูลฝอยประเภทนี้เป็นปัญหาต่อการเก็บขน นอกจากนี้ ถ้าเก็บรวบรวมไม่ดีแล้วจะทำให้เกิดการฟุ้งกระจาย เกิดปัญหาตามมา

2.5 ขยะมูลฝอยที่เก็บกวาดจากถนน (Street Sweeping) หมายถึง พวกเศษกระดาษ เศษสินค้า เศษหิน ดินผง ฝุ่น ใบไม้ เศษหญ้า หรือเศษขยะมูลฝอยที่มาจากผู้อยู่บนยานพาหนะที่มักนำรวมทั้งขยะมูลฝอยที่มาจากทางเดินเท้าข้างถนนด้วยเศษสิ่งของต่าง ๆ ที่ได้จากการกวาดถนน ขยะมูลฝอยประเภทนี้ส่วนมากเป็น

2.6 ซากรถยนต์ (Abandoned Vehicles) หมายถึง รถยนต์หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของรถยนต์ที่ไม่ใช้แล้ว ถ้าปล่อยทิ้งไว้ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย จึงควรต้องนำไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง มีแหล่งกำเนิดจากถนน ข้างถนน บริเวณที่ดินรกร้างว่างเปล่าในประเทศไทย

2.7 เศษวัสดุก่อสร้าง (Construction Refuse) หรือสิ่งรื้อถอน (Demolition Refuse) หมายถึง เศษวัสดุต่าง ๆ ที่ได้จากการสร้าง การรื้อถอนอาคารบ้านเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และรวมถึงเศษที่เหลือจากการตกแต่งอาคารบ้านเรือนด้วย เช่น อิฐ หิน ปูน กระเบื้อง ไม้

2.8 ตะกอนจากน้ำโสโครก (Sewage Solid) หมายถึง ของแข็งหรือตะกอนที่ได้จากการแยกตะกอนออกจากกระบวนการปรับปรุงสภาพน้ำทิ้ง รวมตลอดจนถึงตะกอนที่ได้จากการลอกท่อระบายน้ำสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นพวก เศษหิน ดิน ทราย ไม้

2.9 ขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย หรือขยะมูลฝอยเป็นพิษ (Hazardous or Specific Refuse) หมายถึง ขยะมูลฝอยที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในการเก็บขน การกำจัด ตลอดจนการจับต้อง โดยเฉพาะเมื่อมีปริมาณมาก ๆ อาจทำให้เกิดการระเบิดในเตาเผา หรือพื้นที่ฝังในดิน นอกจากนี้ยังรวมถึงขยะมูลฝอยที่มีการติดเชื้อโรคจากโรงพยาบาล หรือที่มีสารกัมมันตภาพรังสีปนอยู่ด้วยจึงจำเป็นต้องมีการจัดการที่เหมาะสมและวิธีการพิเศษไม่ว่าจะมีปริมาณมากหรือน้อยเพียงใด

3. แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยล้วนแล้วแต่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยนั้นๆซึ่งพอจำแนกออกได้ดังนี้ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2542 : 15)

3.1 ชุมชนซึ่งก่อให้เกิดขยะมูลฝอยชุมชนหรือขยะมูลฝอยเทศบาล (Municipal Waste) เป็นขยะมูลฝอยถูกทิ้งมาจากบ้านพักอาศัย (Residential) และสถานที่ประกอบธุรกิจการค้า

(Commercial) ที่อยู่ในเขตชุมชนหรือเขตเทศบาล การเก็บรวบรวมและกำจัด มักเป็นหน้าที่ของเทศบาล ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นได้แก่ ขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะมูลฝอยอันตราย

3.2 โรงงานอุตสาหกรรมจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรม เช่น โรงงานชุบโลหะ โรงงานทำกระดาษ โรงฟอกหนัง ของเสียหรือขยะมูลฝอยที่ออกมาจากขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยอันตรายอโลหะหนักต่าง ๆ กรด ต่าง เป็นต้น

3.3 เกษตรกรรม ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนอกจากขยะมูลฝอยที่มีส่วนประกอบเป็นพวกอินทรีย์วัตถุ ได้แก่ เศษไม้ เศษหญ้า แล้วยังมีขยะมูลฝอยอันตราย ได้แก่ ภาชนะบรรจุยาปราบศัตรูพืช ฮอร์โมน ปุ๋ย เป็นต้น

3.4 สถานพยาบาล นอกเหนือไปจากขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะมูลฝอยอันตรายอื่น ๆ แล้ว สถานพยาบาลจะเป็นแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยติดเชื้อและขยะมูลฝอยอันตรายประเภท เชื้อฉีดยามีดผ่าตัด ยาที่เสื่อมสภาพแล้ว

3.5 สถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยวซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหารและภาชนะบรรจุอาหาร

4. ปริมาณของมูลฝอย ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณของขยะมูลฝอย เกรียงศักดิ์อุดมสินโรจน์ (2537 : 35) และสมชาย สหนิบุตร (2537 : 22) กล่าวถึงปริมาณของมูลฝอย ดังนี้

1. ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์หรือลักษณะชุมชน ถ้าชุมชนประกอบการค้า เช่น ตลาดศูนย์การค้า ก็จะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่อยู่อาศัย และถ้าเป็นบริเวณดินการเกษตรกรรมเช่น ทำสวน ปริมาณขยะมูลฝอยจะน้อยกว่าบริเวณอื่นๆ

2. ฤดูกาล มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอยเป็นอย่างมาก เช่น ฤดูที่มีผลไม้บางประเภทอาจทำให้มีเปลือกและเศษผลไม้เหลือทิ้งในฤดูนั้นมาก เพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชน ตลอดจนความชื้น และความหนาแน่นจะสูงขึ้นอีกด้วย

3. สภาวะทางเศรษฐกิจและรายได้ ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี จะมีขยะมูลฝอยมาก และในขณะเดียวกัน ชุมชนที่มีรายได้สูงย่อมมีกำลังการซื้อสินค้าสูงกว่าชุมชนที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น จึงทำให้เกิดขยะมูลฝอยในปริมาณมากขึ้นตามรายได้ไปด้วย

4. อุปนิสัยของประชากรในชุมชน เช่น อุปนิสัยในการซื้อสินค้า ถ้าซื้อสินค้าบรรจุด้วยกรรมวิธีทันสมัย เช่น บรรจุในพลาสติกหรือโฟม ก็ส่งผลให้ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีโฟมและพลาสติกเป็นองค์ประกอบที่มากขึ้น

5. ความหนาแน่นของประชากร ในบริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น ปริมาณขยะมูลฝอยจะมีมากกว่าในบริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนิยมสร้าง แฟลต ทาวเฮ้าส์ คอนโดมิเนียม ดังนั้น ในบริเวณดังกล่าวจะมีผู้อยู่อาศัยหลายครอบครัว ปริมาณขยะย่อมเกิดตามไปด้วย

6. รูปแบบและทัศนคติในการดำรงชีวิต ขึ้นอยู่กับสามัญสำนึกของบุคคลนั้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่มากน้อยเพียงประการใด

7. กฎหมาย ข้อบังคับ เช่น การกำหนดขอบเขตของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย การกำหนดค่าบริการ ความเข้มงวด และความรุนแรงของบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน การกำหนดระเบียบปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านเรือนและชุมชน

4.1 การหาปริมาณของขยะมูลฝอย ในการหาปริมาณขยะมูลฝอยนั้น มักนิยามหาในรูปของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นหรือเก็บรวบรวมได้ต่อคนต่อวัน หน่วยที่ใช้ในการหาปริมาณขยะมูลฝอยมี 2 หน่วยคือ น้ำหนัก และปริมาตร ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์. 2537 : 12)

4.1.1 หน่วยน้ำหนัก (Weight) ทำได้โดยการชั่งน้ำหนักของขยะมูลฝอย หน่วยที่ใช้คือหน่วยเมตริก เช่น กรัม กิโลกรัม หรือตัน อาจใช้เป็นหน่วยอังกฤษ เช่น ปอนด์

4.1.2 หน่วยปริมาตร (Volume) ทำได้โดยคิดจากปริมาตรของรถบรรทุกขยะมูลฝอย หน่วยที่ใช้คือลูกบาศก์เมตร ลูกบาศก์หลา ลูกบาศก์ฟุต หรือลิตร

4.2 การคำนวณหาอัตราการเกิดขยะมูลฝอย อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (Solid Waste Generation Rate) หมายถึงปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากการเก็บรวบรวมได้ในแต่ละวัน คำนวณได้จากสูตร (Vesilind. 1994 : 112) ดังนี้

$$\text{อัตราการเกิดขยะมูลฝอย} = \frac{\text{ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งหมดในพื้นที่ของช่วงเวลา}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดในช่วงเวลา}}$$

หน่วย : น้ำหนักต่อหน่วยต่อช่วงเวลา (เช่น กิโลกรัมต่อคนต่อวัน)

5. การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย (Refuse Collection) การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญมากที่จะต้องได้รับการพิจารณาดำเนินการให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอาจจะแบ่งตามลักษณะของการรวบรวมได้เป็น 2 ลักษณะคือ (ปริดา แยมเจริญวงศ์. 2531 : 18)

5.1 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยของครัวเรือน ที่พักอาศัยหรือสถานที่ทำการต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นครั้งแรก โดยปกติต้องรวบรวมขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งหมดมารวมใส่ลงในถังขยะหรือภาชนะที่ใช้รวบรวมขยะมูลฝอยโดยเฉพาะ เพื่อให้ขยะมูลฝอยชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะนำไปกำจัดได้โดยสะดวก พกขยะสด เช่น เศษอาหาร ควรจะรินน้ำออกให้แห้งก่อนแล้วจึงนำไปใส่รวมในถังขยะซึ่งจะช่วยป้องกันกลิ่นเหม็นและยืดอายุการใช้งานของถังขยะได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ถ้าเป็นชุมชนในเขตสุขาภิบาล เขตเทศบาลและเขตเมือง การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ณ จุดกำเนิด ยังหมายความรวมถึงการนำเอาขยะที่รวบรวมไว้แล้วนั้นนำไปวางไว้ที่จุดนัดหมาย เนื่องจากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ณ จุดกำเนิดอาจจะมีเพียงชนิดเดียวหรือขยะมูลฝอยหลายชนิดก็ได้ ดังนั้น การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ณ จุดกำเนิดก็อาจจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยทุกชนิดเกิดขึ้นไว้ด้วยกัน ในถังขยะเพียงใบเดียวหรือแยกเก็บขยะมูลฝอยเฉพาะแต่ละชนิดลงไว้ในถังขยะที่จัดไว้เป็นพิเศษ แต่ละถังแยกกัน เพื่อให้เกิดความสะดวก ประหยัดและมีความเหมาะสมกับวิธีการที่จะใช้กำจัด ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปจะนิยมทำโดยแบ่งออกได้เป็นระบบถังเก็บขยะมูลฝอยแบบต่าง ๆ ดังนี้

5.1.1 ระบบถังใบเดียว (One - Can System) หมายถึง การใช้ถังขยะเพียงใบเดียวสำหรับเก็บขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกชนิดนั้น ขยะมูลฝอยที่ได้ก็จะเป็นขยะมูลฝอยรวบรวมหรือผสมกันทุกชนิด ซึ่งก็จะมีทั้งขยะสด ขยะแห้ง เศษ แก้ว และขยะชนิดอื่น ๆ เป็นขยะผสม (Mixed Refuse) ดังนั้น

ขยะที่ได้จากระบบถังใบเดียว จึงเหมาะที่จะนำไปกำจัดด้วยวิธีที่สามารถกำจัดขยะผสมได้ เช่น การฝังกลบที่ถูกสุขอนามัย (Sanitary Landfill) หรือวิธีการกองบนพื้นดิน (Dumping on Land) เป็นต้นถ้านำไปกำจัดด้วยวิธีการเผาด้วยเตาเผาขยะมูลฝอย หรือวิธีการหมักทำปุ๋ยก็จะต้องเพิ่มระบบการคัดแยกที่มีลักษณะเหมาะสมกับวิธีการกำจัดด้วย เช่น ขยะที่เผาไหม้ได้แยกเผาในเตาเผาขยะ ส่วนขยะที่เป็นอินทรีย์วัตถุซึ่งย่อยสลายตัวได้เหมาะที่จะนำไปใช้กำจัดด้วยวิธีหมักทำปุ๋ย เป็นต้น

5.1.2 ระบบถังสองใบ (Two - Can System) หมายถึง การใช้ถังขยะสองใบสำหรับการเก็บรวบรวมที่เกิดขึ้น โดยทั่วไปนิยมให้ระบบการแยกขยะสดไว้ต่างหากหนึ่งใบ ส่วนขยะชนิดอื่น ๆ ก็เก็บรวบรวมไว้อีกถังหนึ่งต่างหาก ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้สามารถจัดเก็บรวบรวมและกำจัดได้อย่างเหมาะสมและประหยัด กล่าวคือ ขยะสดเกิดการเน่าบูดและส่งกลิ่นเหม็นรำคาญได้โดยง่าย ส่วนขยะแห้งที่เก็บแยกไว้ต่างหากนั้นก็อาจจะเก็บจนเพียงสัปดาห์ละครั้ง จึงช่วยทำให้ลดปริมาณขยะและอัตราความถี่ของการจัดเก็บลงได้เป็นอย่างดี ข้อเสียของระบบถังสองใบก็คือ ความสิ้นเปลืองค่าถังขยะเพิ่มขึ้น และต้องเตรียมชุมชนให้มีความพร้อมในการปฏิบัติและการให้ความร่วมมือ เนื่องจากถ้าขาดความร่วมมือจากประชาชน ก็จะไม่เกิดผลดีในทางปฏิบัติโดยปัญหาที่มักจะพบเสมอ ๆ ก็คือ การไม่แยกขยะมูลฝอย ประชาชนบางส่วนใช้ถังสองใบใส่ขยะผสมจึงทำให้ระบบนี้ใช้ไม่ได้ตามความมุ่งหมาย

5.1.3 ระบบถังสามใบ (Three - Can System) หมายถึง การใช้ถังขยะสามใบและช่วยทำให้การนำไปกำจัดได้ด้วยวิธีที่เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วยเป็นขยะสด ขยะแห้ง และแก้ว หรือแยกเป็นขยะสด ขยะที่เผาไหม้ได้ และขยะที่เผาไหม้ไม่ได้ เป็นต้น ระบบถังสามใบดังกล่าวนี้ แม้ว่าจะต้องสิ้นเปลืองถังขยะมากขึ้นแต่ก็ช่วยให้สามารถแยกชนิดของขยะมูลฝอยแต่ละชนิดออกจากกัน ไม่ให้ปะปนกัน ทำให้ง่ายต่อการบริการการกำจัดและช่วยทำให้การนำไปกำจัดได้ด้วยวิธีที่เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย

การกำจัดขยะมูลฝอย

1 ข้อดีของวิธีการฝังกลบ มีดังนี้

1.1 มีความยืดหยุ่นของระบบดี ในกรณีที่มีปัญหาระหว่างปฏิบัติงานกะทันหันเช่น เครื่องจักรชำรุด สามารถกันพื้นที่สำหรับเก็บพักขยะมูลฝอยที่ตกค้างไว้ในพื้นที่ที่กำหนดให้ได้โดยเลื่อนกันพื้นที่ที่อยู่ลัดตาคนหรือบริเวณที่จะก่อปัญหาต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุดและสามารถรับขยะมูลฝอยที่ตกค้างไว้ในบริเวณที่จำกัดได้มากกว่าระบบอื่น

1.2 ระบบไม่ซับซ้อนทำความเข้าใจง่าย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการไม่ต้องการความชำนาญสูงนักในการดำเนินงาน

1.3 สามารถนำไปใช้ปรับปรุงพื้นที่ที่หมดคุณค่าหรือมีคุณค่าต่ำให้กลับมีคุณค่าเพิ่มขึ้นได้

1.4 ขยะมูลฝอยที่นำเข้าไปกำจัด จะไม่มีขยะมูลฝอยตกค้างสามารถกำจัดได้หมด และสามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เกือบทุกประเภท

2. ข้อเสียของวิธีการฝังกลบ มีดังนี้

2.1 ต้องการพื้นที่ขนาดใหญ่ อาจถึง 100 ไร่หรือมากกว่า ขึ้นอยู่กับปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัด

2.2 มีสารพิษสะสมในดินและแหล่งน้ำ

2.3 ส่งกลิ่นเหม็นเน่า

กระบวนการการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการตั้งแต่ต้น กล่าวคือ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในเรื่องที่จะพัฒนา พร้อมทั้งเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมของโครงการพัฒนา และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลรวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนานั้น ๆ ด้วย

1. หลักสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้ร่วมกับองค์กรชุมชน หลักการสำคัญในการปฏิบัติกรร่วมกับประชาชนที่สำคัญ ๆ (บັນทร อ่อนดำ , วราลักษณ์ ไชยทัฬห, สามารถ ศรีจางงค์. 2544) มีดังนี้

การจัดความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน การจัดความสัมพันธ์ด้านบทบาทระหว่างนักพัฒนากับชุมชนที่เท่าเทียมกัน เป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต่างฝ่ายควรมีความตระหนัก ความต้องการของตนเอง และสิ่งทีตนเองสามารถทำได้ รวมทั้งองค์กรชุมชนควรตระหนัก ในความเป็นเจ้าของต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสม ตามศักยภาพ และเป็นทีพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย

การมีอิสระไม่ครอบงำ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ควรอยู่บนฐานของการ ไม่ครอบงำ การให้อิสระภาพในการคิด และการแสดงออกโดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิดความเชื่อของตนมาวัด หรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อมั่น ในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ที่จะเป็นฐานพลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไป โดยที่นักพัฒนาต้องมีวิสัยทัศน์ที่เป็ตกกว้างพร้อมจะยอมรับฟังความแตกต่าง ความเคารพ ในความเป็นคนของทุกคน

การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม ในชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วยความแตกต่างหลากหลาย ทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคมฯลฯ การสร้างโอกาสเป็พื้นที่ทางสังคมอย่างเท่าเทียม ในการให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ศักยภาพ ความรู้ และร่วมมือ บทบาทดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และส่งผลกระจายไปสู่คนทุกส่วนในชุมชน ในสังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนาหนึ่ง ๆ นั้น มีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน หลายครั้งที่เราพบว่า โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อถึงขั้นดำเนินการแล้ว มักเกิดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างผลกระทบต่อชุมชนมากมายตามมา รวมทั้งการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งหน่วยงานทั้งหลายที่เข้ามาดำเนินการร่วมกับชุมชน มักอ้างเสมอว่า ได้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว โดยการเชิญตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมประชุม และร่วมกิจกรรม ในขณะที่โครงการที่ดำเนินการไปนั้นผ่านการวางแผน และตัดสินใจมาแล้ว โดยที่ชุมชนไม่มีโอกาสรับรู้มาก่อน แต่เป็น

เพียงผู้ร่วมในบางส่วนที่กำหนดโดยเจ้าของโครงการนั้น ๆ

การมีส่วนร่วมที่แท้จริง จึงควรให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

1. พฤติกรรมมนุษย์มีดังนี้

1.1 ความหมาย

มีผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) ไว้มากที่น่าสนใจ เช่น เวดและทาวริส (Wade and Tavris . 1999 : 245) อธิบายว่า พฤติกรรมคือการกระทำของคนเราที่สังเกตได้ ซิมบาร์โดและเกอร์ริก (Zimbardo and Gerrig. 1999 : 3) อธิบายว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และลาเฮย์ (Lahey. 2001 : 5) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้

ลาเฮย์ (Lahey. 2007 : 5) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของศาสตร์ทางจิตวิทยาอันเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า มีเป้าหมายเป็น 4 ประการ คือ เพื่อการอธิบายพฤติกรรม เพื่อการเข้าใจพฤติกรรม เพื่อการพยากรณ์พฤติกรรม และเพื่อการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งจากคำกล่าวของลาเฮย์นี้จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งแก่ตนเองและสังคม เพราะช่วยให้รู้และบอกได้ถึงสาเหตุที่มาของพฤติกรรม แล้วนำความรู้เหล่านั้นมาวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ช่วยทำนายแนวโน้มพฤติกรรม และได้แนวทางเสริมสร้างพัฒนาพฤติกรรมเพื่อดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่าวิกฤติชีวิตได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนและแนวคิดของแอตคินสันและคนอื่น ๆ (Atkinson, et. Al. 1993 : 3) ที่ได้กล่าวไว้ก่อนแล้วว่า การศึกษาเรื่องราวทางจิตวิทยาซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม เป็นการศึกษาเพื่อทำให้ชีวิตเป็นสุข หากบุคคลปราศจากความเข้าใจในจิตวิทยาหรือพฤติกรรมแล้วก็อาจดำรงตนอย่างไม่สู้ราบรื่นนักในสังคมยุคนี้ นับได้ว่าการศึกษาพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนนี้ช่วยสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่มุ่งให้ผู้ศึกษาเก่ง ดี มีความสุข แสดงให้เห็นเป้าหมายของการศึกษาพฤติกรรม

1.2 ประเภทของพฤติกรรม

การศึกษาพฤติกรรมยุคปัจจุบันไม่เน้นการแบ่งประเภทของพฤติกรรมนัก แต่ในที่นี้ได้พิจารณาเห็นว่า การแบ่งประเภทของพฤติกรรมจะช่วยให้เข้าใจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น ซึ่งนักจิตวิทยานิยมแบ่งพฤติกรรมได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.2.1 พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้โดยชัดเจนแยกได้อีกเป็น 2 ชนิด คือ

1) พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การพูด การหัวเราะ การร้องไห้ การเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือแม้แต่การเต้นของหัวใจ ซึ่งผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส

2) พฤติกรรมที่ต้องใช้เครื่องมือหรือการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสารเคมีหรือปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือด การทำงานของกระเพาะอาหารและลำไส้ ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่าหรือประสาทสัมผัสเปล่า

1.2.2 พฤติกรรมภายในหรือ “ความในใจ” (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่เจ้าตัวเท่านั้นจะรู้ดี ถ้าไม่บอกใคร ไม่แสดงออกก็ไม่มีใครรู้ได้ดี เช่น การจำ การรับรู้ การเข้าใจ การได้กลิ่น การได้ยิน การฝัน การทิว การโกรธ ความคิด การตัดสินใจ เจตคติ จินตนาการ พฤติกรรมเหล่านี้ อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกาย เช่น ขณะใช้ความคิดคลื่นสมองทำงานมาก หรือขณะโกรธปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือดมีมาก ซึ่งวัดได้โดยเครื่องมือ แต่ก็ไม่มีใครรู้ละเอียดลงไปได้ว่าเขาคิดอะไร หรือเขารู้สึกอย่างไร คนรู้ละเอียดคือเจ้าของพฤติกรรมนั้นปฏิบัติ

พฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก เช่น คนเราย่อมพูดหรือยอมแสดงกิริยาโดยสอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกภายใน ถ้าต้องการศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับ “จิตใจ” หรือพฤติกรรมภายในของคน ก็ต้องศึกษาจากส่วนที่สัมผัสได้ชัดแจ้งคือพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเป็นแนวทางสู่ความเข้าใจพฤติกรรมที่เป็นความในใจ และการจะเข้าใจในพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์แสดงออกอันเป็นพฤติกรรมภายนอกเราก็ต้องศึกษาให้เข้าใจธรรมชาติของการคิด การตัดสินใจ การรับรู้ การรู้สึก ฯลฯ ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งจะมีทั้งพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายใน พฤติกรรมที่เป็นเรื่องของธรรมชาติสรีระ ซึ่งมักเรียกกันว่า “พฤติกรรมแบบเครื่องจักร” และพฤติกรรมที่เป็นเรื่องของประสบการณ์ ซึ่งมักเรียกกันว่า “พฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย” แต่โดยทั่วไปแล้วมักเน้นการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดเนื่องจากประสบการณ์เท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามระยะเวลาที่ผ่านไปตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และสำหรับการศึกษาพฤติกรรมเพื่อการพัฒนาตนนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาจิต ความคิด หรือพฤติกรรมภายในเป็นลำดับแรก เนื่องจากพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก หากคิดดีการปฏิบัติก็มักดีด้วย

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation) หมายถึง สิ่งซึ่งความคุมพฤติกรรมของมนุษย์อันเกิดจากความต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drivers) หรือ ความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรน

เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้ แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้นๆเอง ภายใน ได้แก่ ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงเป็นพลังงานชักจูง หรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหรือต้องการนั้น ส่วนภายนอก ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่มาเร้าเร้า นำช่องทาง และมาเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอก แต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความต้องการเป็นสิ่งเร้าภายในที่สำคัญกับการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าอื่น ๆ เช่น การยอมรับของสังคม สภาพบรรยากาศที่เป็นมิตร การบังคับขู่เข็ญ การให้รางวัลหรือกำลังใจหรือทำให้เกิดความพอใจล้วนเป็นเหตุจูงใจให้เกิดแรงจูงใจได้

มาสโลว์ (Maslow) ได้ลำดับชั้นความต้องการต่ำไปสูงเริ่มจากความต้องการทางซึ่งมาสโลว์ (Maslow) เชื่อว่าความต้องการพื้นฐานของ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี . 2549 : 1)

แรงจูงใจ หมายถึง การนำเอาปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่จูงใจ จะต้องค้นหาว่าบุคคลที่เขาต้องการจูงใจ มีความต้องการหรือมีความคาดหวังอย่างไร มีประสบการณ์ ความรู้ และทัศนคติในเรื่องนั้นๆอย่างไร แล้วพยายามดึงเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นแรงจูงใจ (Motive) ในการแสดงพฤติกรรม หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ การจูงใจเป็นการช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เนื่องจากแรงจูงใจจะเป็นตัวที่กำหนดทิศทางต่าง ๆ ของการเกิดพฤติกรรมในตัวบุคคล นอกจากนี้ยังสรุปได้ว่า การจูงใจนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพยายามในอันที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในความคิดเห็น การรับรู้ และการแสดงออกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ด้วย (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2550 : 1)

องค์ประกอบของแรงจูงใจ นักจิตวิทยาปัจจุบันได้ศึกษาและสรุปว่าองค์ประกอบของแรงจูงใจมี 3 ด้านคือ องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Biological Factor) ในองค์ประกอบด้านนี้จะพิจารณาถึงความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เช่น ความต้องการปัจจัย 4 เพื่อจะดำรงชีวิตอยู่ได้ องค์ประกอบทางด้านการเรียนรู้ (Learned Factor) องค์ประกอบด้านนี้เป็นผลสืบเนื่องต่อจากองค์ประกอบทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนไม่สามารถได้รับการตอบสนองความต้องการในปริมาณ ชนิด และคุณภาพตามที่ตนเองต้องการ และในหลาย ๆ ครั้งสิ่งแวดล้อมเป็นตัววางเงื่อนไขในการสร้างแรงจูงใจของมนุษย์องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Factor) ประเภทของแรงจูงใจ นักจิตวิทยาได้แบ่งลักษณะของแรงจูงใจออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1. แรงจูงใจฉับพลัน (Aroused Motive) คือแรงจูงใจที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม ออกมาทันทีทันใด แรงจูงใจสะสม (Motivational Disposition หรือ Latent Motive) คือ แรงจูงใจที่มีอยู่แต่ไม่ได้แสดงออกทันที จะค่อยๆเก็บสะสมไว้รอการแสดงออกมาในเวลาใดเวลาหนึ่งต่อกลุ่ม 2 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) คือ แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งเร้าภายในตัวของบุคคลนั้น 1. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) คือ แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งเร้าภายนอก กลุ่มที่ 3 แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motive) คือ แรงจูงใจ อันเนื่องมาจากความต้องการที่เห็นพื้นฐานทางร่างกาย เช่น ความหิวกระหาย แรงจูงใจ ทุติยภูมิ (Secondary Motive) คือ แรงจูงใจที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากแรงจูงใจขั้นปฐมภูมิ แรงจูงใจภายในและภายนอก (Intrinsic and Extrinsic Motivation) นักจิตวิทยาหลาย

ท่านไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่อธิบายพฤติกรรมด้วยแรงจูงใจทางสรีระและแรงจูงใจทางจิตวิทยาโดยใช้ทฤษฎีการลดแรงขับ เพราะมีความเชื่อว่า พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจภายใน 2. แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคล และเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรม โดยไม่ได้หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอกความมีสมรรถภาพ (Competence) ไวท์ได้อธิบายว่าความมีสมรรถภาพเป็นแรงจูงใจภายใน ซึ่งหมายถึงความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพไวท์ถือว่ามนุษย์เราต้องการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2550 : 1)

1. ลักษณะของแรงจูงใจ

แรงจูงใจของมนุษย์มีมากมายหลายอย่าง เราถูกจูงใจให้มีการกระทำหรือพฤติกรรม หลายรูปแบบ เพื่อหาน้ำและ อาหารมาดื่มกิน สนองความต้องการทางกาย แต่ยังมีความต้องการมากกว่านั้น เช่น ต้องการความสำเร็จ ต้องการเงิน ค่าชมเชย อำนาจ และในฐานะที่เป็นสัตว์สังคม คนยังต้องการมีอารมณ์ผูกพันและอยู่รวมกลุ่มกับผู้อื่นแรงจูงใจ จึงเกิดขึ้นได้จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

1.1 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motives)

แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิดเห็น ความสนใจความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร เช่น คนงานที่เห็นคุณค่าของงาน มองว่าองค์การคือสถานที่ให้ชีวิตแก่เขาและครอบครัว เขาก็จะจงรักภักดีต่อองค์การ กระทำ การต่าง ๆ ให้องค์การเจริญก้าวหน้า หรือในกรณีที่บ้านเมืองประสบปัญหาเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาของเศรษฐกิจขาลง องค์การจำนวนมากอยู่ในภาวะขาดทุน ไม่มีเงินจ่ายค่าตอบแทน แต่ด้วยความผูกพัน เห็นใจกันและกัน ทั้งเจ้าของกิจการ และพนักงานต่างร่วมกันค้าขายอาหารเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งประเภทแซนวิช ก๋วยเตี๋ยว ฯลฯ เพียงเพื่อให้มีรายได้ ประทังกันไปทั้งผู้บริหารและลูกน้อง และในภาวะดังกล่าวนี้จะเห็นว่า พนักงานหลายราย ที่ไม่ทิ้งเจ้านาย ทั้งเต็มใจไปทำงานวันหยุดโดยไม่มีค่าตอบแทน ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นไปโดย เนื่องจากความรู้สึก หรือเจตคติที่ดีต่อเจ้าของกิจการ หรือด้วยความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกคนหนึ่งขององค์การ มิใช่เพราะ เกรงจะถูกไล่ออกหรือไม่มีที่ไป ก็กล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน

1.2 แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motives)

แรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง ค่าชม การได้รับการยอมรับยกย่อง ฯลฯ แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวรต่อพฤติกรรม บุคคลจะ แสดงพฤติกรรม เพื่อ ตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าว เฉพาะในกรณีที่ต้องการรางวัล ต้องการเกียรติ ชื่อเสียง ค่าชมการยกย่อง การได้รับ การยอมรับ ฯลฯ ตัวอย่างแรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เช่น การที่คนงาน ทำงานเพียง เพื่อแลกกับ ค่าตอบแทน หรือเงินเดือน การแสดงความขยันตั้งใจทำงานเพียง เพื่อให้หัวหน้างานมองเห็นแล้ว ได้ความดีความชอบ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

บัญชา สุวรรณสิทธิ์ (2550 : 64 - 74) ผลงานวิจัยเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าแนวทางแก้ไขปัญหามูลฝอยในส่วนของการลงทุนให้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า โดยการลงทุนในงบประมาณจัดการขยะมูลฝอย พบว่าเป็นการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะการจ้างเหมาเอกชนในการนำขยะไปกำจัด ดังนั้นการใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนภาคครัวเรือน ให้ความร่วมมือบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลการประชาสัมพันธ์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในครัวเรือน และสิ่งที่สำคัญคือการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตต่อไป

พรพิมล วิก्रीयพัฒน์ (2550 : 119 - 129) ผลงานวิจัยเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนชุมชนข้างเคียน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนข้างเคียน 3 จำนวนสามในสี่คิดว่าตนเองมีความรู้ในเรื่องการจัดการขยะระดับปานกลาง การจัดเก็บขยะในครัวเรือนเกินกว่าสามในห้า แม่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่เก็บใส่ถังแล้วนำไปทิ้งนอกบ้าน และขยะที่นำไปทิ้งเหล่านั้นจำนวนมากว่าครึ่ง ไม่มีการคัดแยกขยะแต่อย่างใดขณะเดียวกันเมื่อสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเกินกว่าครึ่งเห็นว่าขยะทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทุกคนร่วมรับผิดชอบ แต่ในขณะที่ขยะกุ่มตัวอย่างก็ยังคงคิดว่าหน่วยงานของรัฐต้องเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการ อย่างไรก็ตามหลังจากมีการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆในการให้ความรู้จัดทำแผนที่ชุมชน การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นๆ พบว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม กล่าวคือสามารถช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องการกำจัดเฉลี่ยเดือนละ 16 ตัน และชุมชนยังเกิดการตื่นตัวปัญหาที่เกิดขึ้นจากขยะ เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนข้างเคียน 3 ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดด้านสิ่งแวดล้อม

พัฒนศักดิ์ จันทร์สมุด (2550 :106 - 117) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า 1) นิสิตมีแรงจูงใจส่วนบุคคล สื่อและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนิสิตในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และการบริการถึงขยะภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่วนใหญ่เห็นว่ามีบริการที่เพียงพอ 2) แรงจูงใจส่วนบุคคล และสื่อและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูกสุขลักษณะ และการมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจส่วนบุคคล และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับสื่อและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 3) นิสิตที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีแรงจูงใจส่วนบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่แตกต่างกัน 4) นิสิตที่มีอายุต่างกันมีแรงจูงใจส่วนบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน 5) นิสิตที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 แต่มีแรงจูงใจส่วนบุคคล และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน 6) นิสิตที่เรียนในคณะหรือหน่วยงานต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีแรงจูงใจส่วนบุคคลไม่แตกต่างกัน

ปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ (2552 : 79 - 88) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะที่อยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ไม่มีส่วนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการ ไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและทราบถึงปัญหาสาเหตุ ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนไม่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการ และ ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการรองลงมา มีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรม เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งดูได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ทางเทศบาลเป็นผู้กำหนด เช่น กิจกรรมโครงการจัดรถคัดแยกขยะออกให้บริการกิจกรรมรณรงค์จัดทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางหรือการคัดแยกขยะที่จัดทิ้ง กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะด้วยวิธีต่างๆ กิจกรรมประกวดคำขวัญรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านการคัดแยกขยะ และการกำหนดอัตราค่าเก็บขยะ คือประชาชนยังไม่มีโอกาสในการเข้าไปร่วมขั้นตอนการค้นหาปัญหาการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การประชาสัมพันธ์หรือชักชวนร่วมในโครงการรวมถึงการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการอาจกล่าวได้ว่าประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการอย่างแท้จริง ส่วนการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะ จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการปัญหาขยะยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจประชาชนไม่เล็งเห็นความสำคัญในการแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้งหรือกำจัด ขยะมีปริมาณมากทำให้เสียเวลา ยากต่อการแยก ขาดแนวทางหรือขาดการส่งเสริมให้ความร่วมมือในการแยกขยะ การใช้ประโยชน์ที่เกิดมาจากขยะ ขาดงบประมาณและขาดการให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการแยกขยะ ขาดการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจรวมไปถึงประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ นอกจากนั้นยังพบปัญหาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเรื่องของไม่มีการใช้นโยบายเชิงบังคับหรือออกกฎหมายท้องถิ่น หรือบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นจริงจัง อาจจะเป็นเนื่องจากประชาชนคือฐานเสียงสำคัญของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่น กับชุมชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ จนก่อให้เกิดการจัดเก็บขยะไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการจัดเก็บไปไม่และกิ่งไม้ซึ่งประชาชนระบุว่า ทางเทศบาลไม่ได้จัดเก็บขยะประเภทนี้เนื่องจากทางเทศบาลได้ทำสัญญาจ้างบริษัทเอกชนให้เข้ามาดำเนินการจัดเก็บขยะ ซึ่งตามสัญญาไม่ได้ระบุให้ดำเนินการเก็บขน เศษไปไม้และกิ่งไม้ ดังนั้น บริษัทเอกชนจึงจัดเก็บขยะเพียงอย่างเดียวซึ่งทางเทศบาลเองก็ไม่ได้มีการสื่อสารกับประชาชนในเรื่องของขยะพิเศษนี้

วีรวรรณ บุญชู (2553 : 63 - 80) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองง่า อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จากการศึกษาพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เข้าร่วมกับเทศบาลต่อการจัดการขยะในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะโดยชุมชนหรือครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง

กาบแก้ว ปัญญาไทย (2554 : 83 - 92) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับสูง ชุมชนสามารถคัดแยกขยะ การนำขยะไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับสูงพฤติกรรมการกำจัดขยะภายในครัวเรือนของชุมชน พบว่า มีการคัดแยกขยะ มีการทำซ้ำสมาชิกในครอบครัวคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ขยะเปียกจะบรรจุทิ้งลงถังเทศบาล ขยะแห้งบางส่วนนำไปกำจัดโดยการเผา ขยะรีไซเคิลเก็บรวบรวมไว้เพื่อขาย บางส่วนนำกลับมาใช้ใหม่ พฤติกรรมการกำจัดขยะภายในครัวเรือนอย่างถูกต้องอยู่ในระดับสูง และความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จิตสำนึกของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า เหตุผลสำคัญที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะกับทางเทศบาล เพื่อเป็นการทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่ มีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Ryan (2007 : 103) ได้ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบในการประเมินโครงการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอย (SWMEP) ขององค์กรรัฐต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนและหลังปี 2003 ดังจุดมุ่งหมายนี้จะกำหนดความมีประสิทธิภาพของโครงการศึกษาเหล่านี้ โครงการเหล่านี้ไม่ได้รับการประเมินเลยตั้งแต่ปี 2003 เมื่อธนาคารโลกได้ทิ้งการศึกษาเบื้องต้นเสร็จสิ้นแล้ว ตั้งแต่บัดนั้นมา ปรากฏต่าง ๆ ถูกบังคับให้รับผิดชอบทางด้านงบประมาณให้ทำโครงการต่าง ๆ ของตนเอง การใช้วิธีการผสมผสานรวมทั้งการสัมภาษณ์และการทำแบบสอบถาม การศึกษานี้ได้สอบถามทั้งองค์ประกอบการศึกษาสาธารณะและโครงสร้างคำจูนสถาบันในแต่ละรัฐ ที่เป็นสมาชิกก่อนและหลังระยะเวลานี้ ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ความรู้เบื้องต้นในทางบวกของโครงการทั้งหลาย ขยะยังคงมีอยู่ ได้รับการแยกขยะ ขยาย และร่วมมือกันเป็นดังคำแนะนำที่เป็นการสรุปของการศึกษา การสัมภาษณ์ และการทำแบบสอบถามได้ผลที่ชี้ให้เห็นว่างบประมาณที่มากขึ้น ทรัพยากรบุคคล ยุทธวิธีทางการนำรายการและความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะปรับปรุง และรักษาความตื่นตัวของสาธารณะในการจัดการขยะมูลฝอย

Heins (2008 : 115) ได้ศึกษาดังความสัมพันธ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม ระหว่างแคนาดา กับอเมริกา กรณีศึกษาข้อถกเถียงเรื่องขยะมูลฝอยในชุมชนเมือง ออตารีโอและมิริแกน ซึ่งเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามเขตแดน จึงจำเป็นต้องต่อรองการแก้ปัญหาที่มีศักยภาพระหว่างกันและกัน ความจริงประเทศทั้งสองนั้นใช้ระบบสหพันธรัฐ ซึ่งต้องการให้การต่อรองต่าง ๆ สอดคล้องจนการตัดสินใจใด ๆ ต้องกระทำโดยหน่วยงานหลายระดับของรัฐในท้องถิ่นนั้น ๆ การศึกษานี้จึงมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ของรัฐบาล 2 ประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีการใช้ข้อถกเถียงเรื่องขยะมูลฝอยในชุมชนเมือง (ปี ค.ศ. 1996-2006) มาเป็นกรณีศึกษา ด้วยการใช้ขอบเขตของงานนี้แก้ปัญหาข้อถกเถียงอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในอนาคตเพื่อตัดสินได้ว่าข้อสรุปนั้น ๆ เป็นความจริงสำหรับข้อถกเถียงข้ามเขตแดนอื่น ๆ ได้หรือไม่

Ayomoh และคณะ (2007 : 108-114) ได้ศึกษาการเข้าถึงการจัดการ การกระทบทาง

ด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเมือง ในประเทศกำลังพัฒนา การกำจัดขยะมูลฝอยโดยขาดความรับผิดชอบในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายนั้น ได้สร้างความคุกคามที่รุนแรงแก่สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การศึกษานี้ได้เสนอวิธีการใหม่ที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ที่ผสมผสานกับทางด้านโครงสร้างร่วมกัน จึงถูกนำมาใช้ในการจัดลำดับก่อนหลังของปัจจัยหลักทางด้านสุขภาพที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่สามารถลดลงได้ที่เกิดขึ้นจากการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง รูปแบบการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ยุ่งยาก ได้ถูกนำมาใช้เพียงให้แน่ใจว่าการจัดสรรทรัพยากรนั้น ๆ เป็นไปตามปัจจัยที่ได้รับการจัดลำดับ การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการสุขภาพทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นแรงกระแทกจากปัจจัยที่จัดลำดับในทางลบผ่านการจัดสรรทรัพยากรที่ได้ผลดีที่สุด

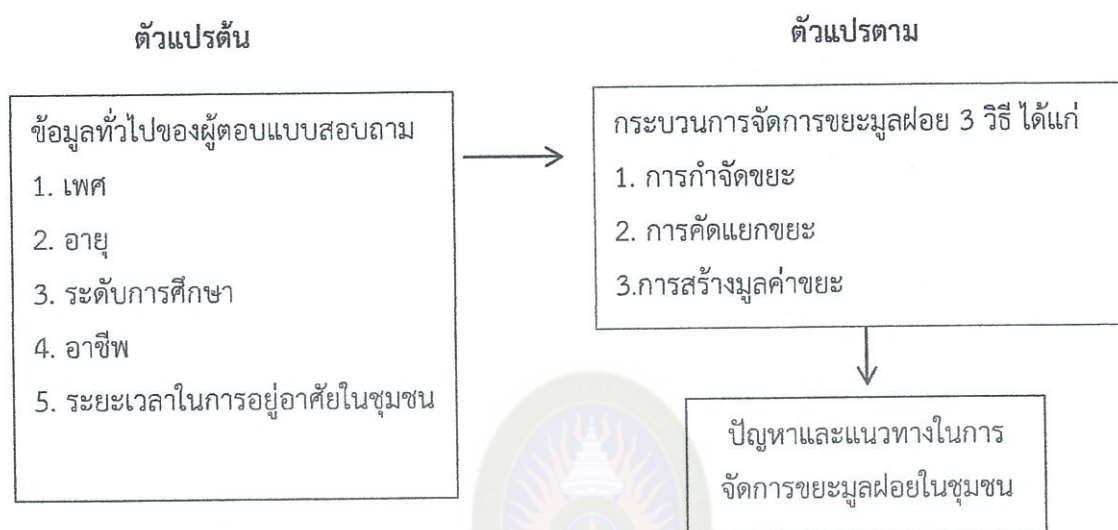
โดยสรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทางวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา การตัดสินใจในการแก้ปัญหาการจัดการขยะในท้องถิ่นของตนเอง เป็นการปูพื้นฐานการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการกำจัดขยะ เป็นงานวิจัยนำร่อง และนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนของครัวเรือนในบ้าน ยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 50 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เป็นแบบสอบถามในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือน จำนวน 15 ข้อ

แบบสอบถามศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม แบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 วิธี คือ พฤติกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 5 ข้อ พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะ จำนวน 5 ข้อ พฤติกรรมด้านการสร้างมูลค่า จำนวน 5 ข้อ

โดยเกณฑ์ดังกล่าวในเครื่องมือทั้ง 2 ตอนข้างต้นนั้น ได้มาจากการนำคะแนนทุกระดับมารวมกัน หาค่าด้วยจำนวนชั้น นำมากำหนดช่วงคะแนน โดยใช้คะแนนมากที่สุด (4) - คะแนนน้อยที่สุด (1) หาค่าด้วยจำนวนชั้น (3) (ประคอง วรรณสูตร. 2538 : 77)

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนมากที่สุด} - \text{คะแนนน้อยที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างแบบสอบถามความรู้ และการปฏิบัติในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้าง

2.2 สร้างแบบสอบถามศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอย จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องให้ครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้อง

2.3 นำแบบสอบถามฉบับร่างส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมี จำนวน 3 ท่าน

1) อาจารย์ธนงศักดิ์ ปัดสินธุ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2) อาจารย์ดิษยพงษ์ หกสุวรรณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3) อาจารย์พิชญ์ทิพา สุวรรณศรี อาจารย์ประจำสาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้ใหญ่บ้านยางตำบลหัวเรือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในชุมชน

2. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวของผู้วิจัย จากสาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พร้อมแบบสอบถามไปยังประชาชน

ในชุมชนบ้านยางตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอ
อนุญาตผู้ใหญ่วัยบ้านในการแจกแบบสอบถามให้ประชาชนได้ตอบแบบสอบถาม

3. ประชุมชี้แจงรายละเอียดในการใช้แบบสอบถามแก่ผู้ช่วยเก็บข้อมูล

4. มอบหมายให้แก่ผู้ช่วยเก็บข้อมูลทำการเก็บข้อมูล โดยวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้ผู้ช่วยเก็บ
ข้อมูลนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มเป้าหมาย ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามอ่านหนังสือออกก็ให้อ่าน
และตอบแบบสอบถามเอง ถ้าอ่านไม่ออกผู้ช่วยเก็บข้อมูลจะอ่านให้ฟังและผู้ตอบเลือกคำตอบและผู้
ศึกษาได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามดังกล่าวกลับจนครบถ้วนทุกฉบับ แล้วจึงเก็บแบบสอบถามกลับมา
วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
สำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การตรวจแบบสอบถาม การตรวจความถูกต้องของแบบสอบถาม จัดทำอยู่ 2 ครั้งใน
ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามแล้ว
2. การเตรียมแบบสอบถามเพื่อลงรหัส โดยการให้หมายเลขแบบสอบถาม
3. การสร้างคู่มือลงรหัสเป็นการสร้างตัวเลขเพื่อเข้าไปแทนที่คำตอบที่บันทึกเป็นข้อความ
4. การลงรหัสคือการลงรหัสในแบบสอบถามแล้วลอกลงในแบบฟอร์มลงรหัส
5. การตรวจสอบหาความสอดคล้องของตัวแปรตามรหัสต่าง ๆ
6. ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล
7. วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน
  - 1.1 ความถี่ (Frequency)
  - 1.2 ร้อยละ (Percentage)
  - 1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)
  - 1.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 เปรียบเทียบศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ โดยใช้ t-test (Independent Samples) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2.2 เปรียบเทียบศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ในชุมชน ที่ต่างกัน โดยใช้ F -test (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Sheffe

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ อายุ และการศึกษาต่างกันผู้วิจัยคํานํานําเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆแทนความหมายดังต่อไปนี้

- n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
- S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- t แทน สถิติทดสอบที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
- F แทน สถิติทดสอบที่ใช้พิจารณาใน F-distribution

ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และ นำเสนอผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน

ผลวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

ในการศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชน โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

สถานภาพ	n = 50	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	32	64.0
หญิง	18	36.0
รวม	50	100
อายุ		
18 - 25 ปี	2	4.0
26 - 35 ปี	1	2.0
36 - 45 ปี	11	22.0
46 - 55 ปี	12	24.0
55 ปีขึ้นไป	24	48.0
รวม	50	100
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	39	78.0
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอน ปลาย	7	14.0
อนุปริญญาหรือ ปวส.	3	6.0
ปริญญาตรีขึ้นไป	1	2.0
รวม	50	100
อาชีพ		
รับราชการหรือวิสาหกิจ	0	0
รับจ้างทั่วไป	8	16.0
เกษตรกร	40	80.0
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	2	4.0
รวม	50	100
ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน		
1 - 10 ปี	2	4.0
11 - 20 ปี	2	4.0
21 ปีขึ้นไป	46	92.0
รวม	50	100

จากตาราง 4.1 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.0) มีอายุ 55 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 48.0) มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 78.0) อาชีพ เกษตรกร (ร้อยละ 80.) และมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 92.0)

ตาราง 4.2 การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

พฤติกรรม	n = 50		ระดับการปฏิบัติ
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	2.01	.73	ปานกลาง
2. ด้านการคัดแยกขยะ	2.18	.69	ปานกลาง
3. ด้านการสร้างมูลค่า	2.23	.69	ปานกลาง
โดยรวม	2.14	.70	ปานกลาง

จากตาราง 4.2 พบว่า กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง

ตาราง 4.3 การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดมหาสารคาม ด้านการจัดการขยะมูลฝอย

ข้อ	พฤติกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย	n = 50		ระดับการปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ไปทำลายโดยการเผา	2.48	.68	ปานกลาง
2	การนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ไปทำลายโดยการฝังกลบ	1.76	.72	น้อย
3	การนำขยะเปียกไปทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์	1.78	.84	น้อย
4	การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการเผาของชาวบ้านทั่วไปทำให้สารเคมีฟุ้งกระจายไปในอากาศ ทั้งยังช่วยเร่งสารพิษให้แพร่กระจายมากขึ้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรงกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม	2.12	.59	ปานกลาง
5	มูลฝอยที่สามารถนำมาทำปุ๋ย ได้แก่ เศษอาหาร เศษพืชผักต่าง ๆ	1.90	.84	น้อย
โดยรวม		2.01	0.73	ปานกลาง

จากตาราง 4.3 พบว่า ประชาชนหมู่บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดมหาสารคาม พฤติกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย มีการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ การนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ไปทำลายโดยการเผา ($\bar{X} = 2.48$) และการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการเผาของชาวบ้านทั่วไปทำให้สารเคมีฟุ้งกระจายไปในอากาศ ทั้งยังช่วยเร่งสารพิษให้แพร่กระจายมากขึ้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรงกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.12$) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 3 ข้อ คือ มูลฝอยที่สามารถนำมาทำปุ๋ย ได้แก่ เศษอาหาร เศษพืชผักต่าง ๆ ($\bar{X} = 1.90$) รองลงมา ได้แก่ การนำขยะเปียกไปทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์ ($\bar{X} = 1.78$) และการนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ไปทำลายโดยการฝังกลบ ($\bar{X} = 1.76$)

ตาราง 4.4 การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยด้านการคัดแยกขยะของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดมหาสารคาม ด้านการคัดแยกขยะ

ข้อ	พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะ	n = 50		ระดับการปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ท่านมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง	2.60	.64	ปานกลาง
2	ท่านมีการแนะนำให้สมาชิกในครัวเรือนของท่านคัดแยกขยะก่อนทิ้ง	2.34	.63	ปานกลาง
3	หากสมาชิกในครัวเรือนไม่คัดแยกขยะก่อนทิ้งท่านมีการกล่าวตักเตือน	2.26	.72	ปานกลาง
4	ส่วนใหญ่ท่านทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่รองรับ	2.20	.83	ปานกลาง
5	ท่านได้เข้าร่วมอบรมการคัดแยกขยะมูลฝอย	1.50	.65	น้อย
	โดยรวม	2.18	0.69	ปานกลาง

จากตาราง 4.4 พบว่า ประชาชนหมู่บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดมหาสารคาม พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะ มีการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ คือ ท่านมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ($\bar{X} = 2.60$) ท่านมีการแนะนำให้สมาชิกในครัวเรือนของท่านคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ($\bar{X} = 2.34$) ถ้าหากสมาชิกในครัวเรือนไม่คัดแยกขยะก่อนทิ้งท่านมีการกล่าวตักเตือน ($\bar{X} = 2.26$) และส่วนใหญ่ท่านทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่รองรับ ($\bar{X} = 2.20$) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 1 ข้อ คือ ท่านได้เข้าร่วมอบรมการคัดแยกขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 1.50$)

ตาราง 4.5 การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยด้านการสร้างมูลค่าของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างมูลค่า

ข้อ	พฤติกรรมด้านการสร้างมูลค่า	n = 50		ระดับการปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปเพื่อการใช้สอย เช่น ขวด กระดาษ ฯลฯ ไปจำหน่าย	2.36	.83	ปานกลาง
2	การนำขยะมูลฝอยไปจำหน่าย เช่น กระจบอง กระดาษ ฯลฯ	2.84	.37	ปานกลาง
3	ส่งเสริมให้สมาชิกภายในครัวเรือนหาวิธีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่	1.96	.73	น้อย
4	ท่านเคยให้คนรับซื้อของเก่า หรือ คนทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะมูลฝอยมารับซื้อจากท่าน	2.32	.79	ปานกลาง
5	ท่านเคยนำเศษขยะหรือเศษสิ่งของที่จะทิ้งบางอย่างสามารถนำมาซ่อมแซมหรือแปลงรูปเป็นสิ่งประดิษฐ์มาใช้	1.70	.74	น้อย
	โดยรวม	2.23	0.69	ปานกลาง

จากตาราง 4.5 พบว่า ประชาชนหมู่บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะ มีการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ คือ การนำขยะมูลฝอยไปจำหน่าย เช่น กระจบอง กระดาษ ฯลฯ ($\bar{X} = 2.84$) การนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปเพื่อการใช้สอย เช่น ขวด กระดาษ ฯลฯ ไปจำหน่าย ($\bar{X} = 2.36$) และท่านเคยให้คนรับซื้อของเก่า หรือ คนทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะมูลฝอยมารับซื้อจากท่าน ($\bar{X} = 2.32$) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ คือ ส่งเสริมให้สมาชิกภายในครัวเรือนหาวิธีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ($\bar{X} = 1.96$) และท่านเคยนำเศษขยะหรือเศษสิ่งของที่จะทิ้งบางอย่างสามารถนำมาซ่อมแซมหรือแปลงรูปเป็นสิ่งประดิษฐ์มาใช้ ($\bar{X} = 1.70$)

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน

ตาราง 4.6 เปรียบเทียบการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศต่างกัน

พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย		หญิง		ชาย		t	P-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	2.01	.36	2.00	.29	.123	.434
2	ด้านการคัดแยกขยะ	2.25	.43	2.04	.42	1.596	.456
3	ด้านการสร้างมูลค่า	2.27	.46	2.16	.37	.844	.209
	โดยรวม	2.18	.27	2.07	.31	1.293	.632

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากตาราง 4.6 พบว่า ประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศต่างกันมีการปฏิบัติในการกำจัดขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.7 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเป้าหมาย ตามอายุของประชาชนเป้าหมาย ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

พฤติกรรมต่างๆ ของการจัดการขยะมูลฝอย	18-25 ปี		26-35 ปี		36-45 ปี		46-55 ปี		55 ปีขึ้นไป		F	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดทําขยะมูลฝอย	2.00	.28	2.00	-	1.96	.308	2.18	.45	1.94	.29	1.078	.379
2. ด้านการคัดแยกขยะ	2.50	.14	2.00	-	2.33	.509	2.25	.53	2.06	.41	1.068	.383
3. ด้านการสร้างมูลค่า โดยรวม	2.00	.00	1.80	-	2.26	.456	2.49	.43	2.14	.41	1.761	.153
	2.17	0.14	1.93	-	2.18	0.42	2.31	0.47	2.02	0.37	1.865	.133

จากตาราง 4.7 พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนของประชาชนเป้าหมาย ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.8 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเป็นราย ตำบลการศึกษา

พฤติกรรมต่างๆ ของการจัดการขยะมูลฝอย	ประณมศึกษาหรือต่ำกว่า		มัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย		อนุปริญญาหรือ ปวส.		ปริญญาตรีขึ้นไป		F	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	1.99	.32	2.26	.39	2.13	.30	2.20	-	2.002	.127
2. ด้านการคัดแยกขยะ	2.17	.43	2.23	.63	2.27	.58	1.80	-	.281	.839
3. ด้านการส่งมูลค่า	2.18	.44	2.57	.39	2.27	.24	2.00	-	1.797	.161
โดยรวม	2.11	0.30	2.35	0.47	2.22	0.37	2	-	1.678	.185

จากตาราง 4.8 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.9 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตามอาชีพหลัก

พฤติกรรมต่างๆ ของการจัดการขยะมูลฝอย	รับจ้างทั่วไป		เกษตรกร		ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว		F	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอย	2.05	.44	2.00	.32	2.40	.00	1.557	.221
2. ด้านการคัดแยกขยะ	2.05	.53	2.18	.44	2.60	.56	1.176	.317
3. ด้านการสร้างมูลค่า	2.45	.30	2.19	.42	2.50	.711	1.720	.190
โดยรวม	2.18	0.42	2.12	0.39	2.5	0.42	1.797	.117

จากตาราง 4.9 พบว่า ประชาชนที่ตามอาชีพหลักแตกต่างกันมีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับที่ถือว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญอย่างต่ำเกณฑ์ระดับความน่าเชื่อถือทางสถิติ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.10 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตามระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน

พฤติกรรมต่างๆ ของการจัดการขยะมูลฝอย	1-10 ปี		11-20 ปี		21 ปีขึ้นไป		F	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	2.10	.42	2.30	.42	2.00	.34	.859	.430
2. ด้านการคัดแยกขยะ	2.00	.28	1.90	.99	2.20	.45	.563	.573
3. ด้านการสร้างมูลค่า	2.00	.00	2.60	.28	2.23	.44	1.000	.376
โดยรวม	2.03	0.23	2.67	0.56	2.14	0.41	.310	.735

จากตาราง 4.10 พบว่าประชาชนที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกันก็มีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนของประชาชนบ้านยาง ค่อนข้างเร็ว อำเภอกว๊านใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาและแนวทางการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

จากข้อมูลซึ่งรวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อหาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยและเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต โดยแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตทั้งด้านการทิ้งขยะมูลฝอย ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ด้านการนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ใหม่ ดังนี้

สรุปปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะคำถามที่ให้ข้อเสนอแนะ แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระได้ประเด็นปัญหาดังนี้

1. อยากให้มีถังขยะ
2. ขาดแคลนบ่ทิ้งขยะ
3. อยากให้หน่วยงานรัฐเข้ามาจัดการขยะให้เป็นระบบ
4. ขาดแคลนงบประมาณ
5. อยากให้มีรถเก็บขยะเข้ามาเก็บขยะในหมู่บ้าน
6. ขาดแคลนเตาเผาขยะในชุมชน
7. อยากให้ประชาชนทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะอันตราย ก่อนนำไป

ทิ้ง

8. อยากให้ประชาชนทุกครัวเรือนนำเศษอาหาร เศษผัก เศษใบไม้ ไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านยาง

1. อยากมีรายได้ในการนำขวดน้ำมาประดิษฐ์เป็นของใช้ และเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน
2. ลดการใช้ถุงพลาสติก
3. การสนับสนุนของราชการในด้านงบประมาณและส่งเสริม

บทที่ 5

การวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยความรู้ และการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้สรุปผล และอภิปรายผล ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของประชาชน ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.0) มีอายุ 55 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 48.0) มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 78.0) อาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 80.0) และมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 92.0)
2. ปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยางมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการสร้างมูลค่าขยะ ($\bar{X} = 2.14$) ด้านการคัดแยกขยะ ($\bar{X} = 2.18$) และด้านการจัดการขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 2.01$)
3. ประชาชนบ้านยางที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน แตกต่างกัน การศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยมีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในระบบการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน บ้านยาง ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการอภิปรายผลไว้ดังนี้

1. ปัจจัยโดยรวมและรายด้านทุกด้านเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยางมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการสร้างมูลค่าขยะ ($\bar{X} = 2.14$) ด้านการคัดแยกขยะ ($\bar{X} = 2.18$) และด้านการจัดการขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 2.01$) ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล วิกรัยพัฒน์ (2550 : 119 - 129) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอย ในครัวเรือนชุมชนข้างเคียน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนข้างเคียน 3 จำนวนสามในสี่คิดว่าตนเองมีความรู้ในเรื่องการจัดการขยะระดับปานกลาง การจัดเก็บขยะในครัวเรือนเกินกว่าสามในห้า แม่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่เก็บใส่ถังแล้วนำไปทิ้งนอกบ้าน และขยะที่นำไปทิ้งเหล่านั้นจำนวนมากกว่าครึ่งไม่มีการคัดแยกขยะแต่อย่างใดขณะเดียวกันเมื่อสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเกินกว่าครึ่งเห็นว่าขยะทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทุกคนร่วมรับผิดชอบ แต่ในขณะที่แยกมูลฝอยก็ยังคงคิดว่าหน่วยงานของรัฐต้องเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการ อย่างไรก็ตามหลังจากมีการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆในการให้ความรู้จัดทำแผนที่ชุมชน การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นๆ พบว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม กล่าวคือสามารถช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องการกำจัดเฉลี่ยเดือนละ 16 ตัน และชุมชนยังเกิดการตื่นตัวปัญหาที่เกิดจากขยะ เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนข้างเคียน 3 ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ (2552 : 79 - 88) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะที่อยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ไม่มีส่วนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการ ไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและทราบถึงปัญหาสาเหตุ ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนไม่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการ และ ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการรองลงมา มีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรม เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งดูได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ทางเทศบาลเป็นผู้กำหนด เช่น กิจกรรมโครงการจัดรถคัดแยกขยะออกให้บริการกิจกรรมรณรงค์จัดทิ้งขยะให้เป็นที่ทางหรือการคัดแยกขยะที่จัดทิ้ง กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะด้วยวิธีต่าง ๆ กิจกรรมประกวดคำขวัญรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านการคัดแยกขยะ และการกำหนดอัตราค่าเก็บขยะ คือประชาชนยังไม่มีโอกาสในการเข้าไปร่วมขั้นตอนการค้นหาปัญหาการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การประชาสัมพันธ์หรือชักชวนร่วมในโครงการ รวมถึงการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการอาจกล่าวได้ว่าประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการอย่างแท้จริง ส่วนการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะ จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการปัญหาขยะยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ประชาชนไม่เล็งเห็นความสำคัญในการแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้งหรือกำจัด ขยะมีปริมาณมากทำให้เสียเวลา ยากต่อการแยก ขาดแนวทางหรือขาดการส่งเสริมให้ความร่วมมือในการแยกขยะ การใช้ประโยชน์ที่เกิดมาจากขยะ ขาดงบประมาณและขาดการให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการแยกขยะ ขาดการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจรวมไปถึงประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ นอกจากนี้ยังพบปัญหาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเรื่องของไม่มีกรใช้นโยบายเชิงบังคับหรือออกกฎหมายท้องถิ่น หรือบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นจริงจัง อาจจะเนื่องมาจากประชาชนคือฐานเสียงสำคัญของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่น กับชุมชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ จนก่อให้เกิดการจัดเก็บขยะไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการจัดเก็บไปไม่และกิ่งไม้ซึ่งประชาชนระบุว่า ทาง

เทศบาลไม่ได้จัดเก็บขยะประเภทนี้ เนื่องจากทางเทศบาลได้ทำสัญญาจ้างบริษัทเอกชนให้เข้ามาดำเนินการจัดเก็บขยะ ซึ่งตามสัญญาไม่ได้ระบุให้ดำเนินการเก็บขน เศษใบไม้และกิ่งไม้ ดังนั้นบริษัทเอกชนจึงจัดเก็บขยะเพียงอย่างเดียว ซึ่งทางเทศบาลเองก็ไม่ได้มีการสื่อสารกับประชาชนในเรื่องของขยะพิเศษนี้

3. ประชาชนบ้านยางที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยมีพฤติกรรมโดยรวมและรายด้านในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนศักดิ์ จันทร์สมุด (2550 : 106 - 117) ที่ศึกษาพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีแรงจูงใจส่วนบุคคล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิภัทร แสงสินธุสร (2550 : 68 - 75) การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต โดยรวมมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย มากที่สุดคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยในด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนเลือกขยะประเภทกล่องกระดาษ หรือหนังสือพิมพ์ เก็บไว้ขาย หรือนำกลับมาใช้ได้อีก ในด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ประชาชนเลือกใช้ถุงพลาสติกใส่สิ่งของใบใหญ่เพียงใบเดียวมากกว่าใบเล็กหลาย ๆ ใบ และในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ประชาชนมีพฤติกรรมทิ้งขยะเปียก จะต้องมียังขยะรองรับเสมอผลเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างกัน ส่วนอายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ในชุมชน รายได้ในครอบครัวต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะที่อยู่อาศัย ต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชา คงศรีเจริญ (2548 : 54 - 65) ได้ศึกษาการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี มีการรวบรวมขยะมูลฝอยและการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับที่ดี ส่วนการจำแนกขยะมูลฝอยและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อยู่ในระดับพอใช้ และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนสูง มีความตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอย ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการทำผลของการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการจัดการให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องขยะมูลฝอยอันตราย และการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาอย่างถูกวิธี

1.2 ควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเกิดความตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอย โดยจัดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง เช่น โครงการธนาคารขยะรีไซเคิล โครงการรักษาความสะอาดภายในชุมชน เป็นต้น

1.3 เน้นให้ประชาชนทุกคน เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบ เสียสละเวลา เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการกำจัดขยะมูลฝอยให้มากขึ้น

1.4 ควรมีการจัดประชุมเพื่อรับทราบปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอย ครอบคลุมความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้นำและประชาชนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนต่างๆ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบและนโยบายของการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้สภาพปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ

2.4 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการหรือวิธีการกำจัดขยะที่ไม่กระทบกับสิ่งแวดล้อม

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

งานวิจัยในประเทศ

- กนกพร อิศรานุกวัฒน์. ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
กรมควบคุมมลพิษ. (2548) แนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2542). เคล็ดลับในการจัดการขยะ. กรุงเทพฯ : ฝ่ายพัฒนาและ
ผลิตสื่อ กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2542.
- กอบแก้ว ปัญญาไทย. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบล เกาะคา จังหวัดลำปาง. ม.ป.ท. : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บัณฑิต
วิทยาลัยสาขาวิชาการเมืองและการปกครอง.
- เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์. (2537). วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มิตรนภาการพิมพ์, 2537.
- คณะกรรมการหมู่บ้านยาง. (2558). แผนแม่บทชุมชน. ปรับปรุงครั้งที่ 3. บ้านยางหมู่ 9 ตำบลหัวเรือ
อำเภอวาปีปทุม.
- ฉัตรชัย นวลเพ็ญ. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล
เมืองร้อยเอ็ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- เฉลียว บุรีภักดิ์. (2545). การวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐาน
การศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชูชีพ ศิริ. (2549). การจัดการขยะในเขตเทศบาลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ :
เชียงใหม่.
- นิลุบล อุ่มน้อย. (2540) ลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัญชา สุวรรณสิทธิ์. (2550). การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทราย
หลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 2. สุวีริยาสาส์น, 2543.

- ประคอง กรรณสูตร. (2558). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ประชา คงศรีเจริญ (2548). การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ประยูร ไชยมี. (2545) . แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี : อุบลราชธานี.
- ปรีดา แยมเจริญวงศ์. (2531) . การจัดการขยะมูลฝอย. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่ เทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอย. (2558). จัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย. จังหวัด มหาสารคามปี พ.ศ. 2558 - 2562 .
- พรพิมล วิกรัยพัฒน์. (2550). การจัดการขยะในครัวเรือนชุมชนช่างเคียน จังหวัดเชียงใหม่. ครั้งที่ 45 สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- พิชิต สกกุลพรหมณ์. (2535). การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.]
- พิภัทร แสงสินธุศร. (2550). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาล นครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://images.pranitee.multiply>. (8 ตุลาคม 2558)
- พัฒนศักดิ์ จันทร์สมุด. (2550). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของนิสิต มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : มหาสารคาม.
- พัฒนศักดิ์ จันทร์สมุด. (2550). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย มหาสารคาม : มหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. เอกสารการสอนชุดอนามัยสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2536.
- วรลักษณ์ ไชยทัต. (2544). การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. เชียงใหม่ : สถาบันส่งเสริม การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ.

- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://th.wikipedia.org/wiki>. (8 ตุลาคม 2558).
- วิโรจน์ จิวะรังสรรค์. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยบริเวณทางสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น. ขอนแก่น : สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น.
- วีรวรรณ บุญชู. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในเขตเทศบาล ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- วินัส ระวีวรรณ. (2558). ความรู้และการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านตะกุดบง ตำบลสะเคียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : มหาสารคาม.
- สมชาย สหนิบุตร. (2537). การทดลองใช้ระบบถังขยะ 2 ใบเพื่อแยกประเภทมูลฝอยจากบ้านเรือน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล : กรุงเทพฯ.
- สมสมาน อาษารัฐ. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ : กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. รายงานการสำรวจข้อมูลด้านการเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาล. กรุงเทพฯ : กองมาตรฐานคุณภาพและสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2540.
- สุภกนิห์ สมศรี. (2545) การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ด้วยเทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุมาลี กุลพิมพ์ไทย. (2542) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอาจารย์ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล ในจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุลักษณ์ นิสัยนต์. (2541) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิจัยในต่างประเทศ

- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., and Bem D J., 1993, Introduction to Psychology. Harcourt Brace Jovanovich, Fort Worth, TX, 11th edition.
- Ayomoh, M.K.O. and others. "An Approach to Tackling the Environmental and Health

Impacts of Municipal Solid Waste Disposal in Developing in Developing Countries,” *Journal of Environmental Management*. 88(2008) : 108-114 ; March, 2007.

Heins, Taylor Ann. “Canadian-American Environmental Relations: A Case Study of the Ontario-Michigan Municipal Solid Waste Dispute,” *Masters Abstract International*. 46(4) : 115 ; August, 2008

Lahey. (2007). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชั่น.

Ryan, Joan Monica. “An Evaluation of the Organization of Eastern Caribbean States Solid Waste Education Program, 2000-2006,” *Masters Abstract International*. 45(6) : 103 ; December, 2007

Vesilind, P., J. Peirce and R. Weiner. *Environmental Engineering*. Boston : Butterworth-Heinemann, 1994.

Wade and Tavis. 1999. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

Zimbardo and Gerrig. 1999. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถาม

รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบ้านยาง
ตำบลหัวเรือ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หน้าข้อความเพียงคำตอบเดียวให้ตรงตามความเป็นจริงที่
เกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

( ) หญิง

( ) ชาย

2. อายุ

( ) 18 - 25 ปี

( ) 26 - 35 ปี

( ) 36 - 45 ปี

( ) 46 - 55 ปี

( ) 55 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

( ) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

( ) มัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย

( ) อนุปริญญาหรือ ปวส.

( ) ปริญญาตรีขึ้นไป

4. อาชีพ

( ) รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

( ) รับจ้างทั่วไป

( ) เกษตรกร

( ) ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว

5. ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชน

( ) 1 - 10 ปี

( ) 11 - 20 ปี

( ) 21 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนของประชาชนบ้านยาง ตำบลหัวเรือ

อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับการปฏิบัติ (3, 2, 1) เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ตรงกับ
การปฏิบัติจริงของท่านเพียงช่องเดียว

- 3 หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติเพื่อจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของท่านอย่างสม่ำเสมอ
- 2 หมายถึง ท่านได้ปฏิบัติเพื่อจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของท่านเป็นบางครั้ง
- 1 หมายถึง ท่านไม่เคยปฏิบัติเพื่อจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของท่านเลย

พฤติกรรมต่าง ๆ ของการจัดการขยะมูลฝอย	ระดับการปฏิบัติ		
	3	2	1
พฤติกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย			
1. การนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ไปทำลายโดยการเผา			
2. การนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ไปทำลายโดยการฝังกลบ			
3. การนำขยะเปียกไปทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์			
4. การกำจัดขยะมูลฝอยโดยการเผาของชาวบ้านทั่วไปทำให้ สารเคมีฟุ้งกระจายไปในอากาศ ทั้งยังช่วยเร่งสารพิษให้ แพร่กระจายมากขึ้นส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม			
5. มูลฝอยที่สามารถนำมาทำปุ๋ย ได้แก่ เศษอาหาร เศษพืชผักต่างๆ			
พฤติกรรมด้านการคัดแยกขยะ			
6. ท่านมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง			
7. ท่านมีการแนะนำให้สมาชิกในครัวเรือนของท่านคัดแยกขยะ ก่อนทิ้ง			
8. หากสมาชิกในครัวเรือนไม่คัดแยกขยะก่อนทิ้งท่านมีการกล่าว ตักเตือน			
9. ส่วนใหญ่ท่านทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่รองรับ			
10. ท่านได้เข้าร่วมอบรมการคัดแยกขยะมูลฝอย			
พฤติกรรมด้านการสร้างมูลค่า			
11. การนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปเพื่อการใช้สอย เช่น ขวด กระดาด ฯลฯ ไปจำหน่าย			
12. การนำขยะมูลฝอยไปจำหน่าย เช่น กระจัง กระดาด ฯลฯ			
13. ส่งเสริมให้สมาชิกภายในครัวเรือนหาวิธีการนำขยะมูลฝอย กลับมาใช้ใหม่			

14. ท่านเคยให้คนรับซื้อของเก่า หรือ คนทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ มูลฝอยมารับซื้อจากท่าน			
15. ท่านเคยนำเศษขยะหรือเศษสิ่งของที่จะทิ้งบางอย่างสามารถ นำมาซ่อมแซมหรือแปลงรูปเป็นสิ่งประดิษฐ์มาใช้			

3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ กับการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ -นามสกุล	นางสาวมธุรส แสนบัวราญ
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ประเทศไทย
ที่อยู่ปัจจุบัน	80 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
โทรศัพท์	0872101759
E-mail	Mathuros_501@hotmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2552	มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนลำปาววิทยาคม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนลำปาววิทยาคม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
กำลังศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ -นามสกุล	นางสาวสุดารัตน์ สิมแสน
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ประเทศไทย
ที่อยู่ปัจจุบัน	80 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
โทรศัพท์	0854575953
E-mail	Sudarat-555@Windowslive.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2552	มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบ้านหนองแกพิทยาคม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ.2555	มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนหัวเรือพิทยาคม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
กำลังศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY